

ฉบับพิเศษ
ทบทวน 5 ปี

รายงานสถานการณ์ทุ่นระเบิด ในประเทศไทย ประจำปี 2547

คณะกรรมการไทย
รณรงค์ เพื่อ
ยุติ
ทุ่นระเบิด

ตามรูปแบบการรายงานของ
Landmine Monitor Report 2004

ภาพปก และ ภาพประกอบ :

นางวิบูลรัตน์ จันทร์ชู เที้ย์อุ่ทุ่ทุ่ทุ่ทุ่ วั่ 36 ปี จากอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว (ชายแดนไทย-กัมพูชา) สูญเสียขาซ้ายมาเป็นเวลา 8 ปี เธอฝ่าฟันความยากลำบากทั้งกายและใจด้วยความอดทน วิบูลรัตน์มีความหวังว่าลูกสาวทั้งสองจะมีอนาคตที่ดีกว่าที่เธอมี และสักวันหนึ่งชาวไร่ชาวนาอย่างเธอจะเหยียบย่างผืนนาโดยไม่หวาดกลัว “กับระเบิด” ภัยร้ายใต้ดินอีกต่อไป

ภาพโดย: เสริมสิริ อิงคะวณิช, TCBL/JRS

คณะกรรมการไทยอนุองค์เพื่อยุติกับระเบิด

องค์กรประสานงาน:

องค์การเยสุดตสงเคราะห้ผู้ลี้ภัย

ป.ณ.ผ. 49 สนมมเป้้า, กรุงเทพฯ 10406

โทรศัพท์: 0-2278-4182, 0-2640-9590 โทรสาร: 0-2271 3632

คำนำ

Landmine Monitor Report 2004 : Toward A Mine-Free World ฉบับพิเศษทบทวน 5 ปี เป็นรายงานประจำปีฉบับที่ 6 ที่องค์กรสากลรณรงค์เพื่อยุติทุ่นระเบิด หรือ **International Campaign to Ban Landmines (ICBL)** จัดทำขึ้นเพื่อติดตามเป้าหมายและรายงานความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพันธกรณีอนุสัญญาห้ามทุ่นระเบิด ปี ค.ศ. 1997 และเพื่อประเมินการตอบสนองของประชาคมโลก ต่อวิกฤตด้านมนุษยธรรมซึ่งมีทุ่นระเบิดเป็นต้นเหตุ เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่องค์กรพัฒนาเอกชนจากทั่วโลก ได้ดำเนินกระบวนการติดตามตรวจสอบ กฎหมายด้านมนุษยธรรม หรือสนธิสัญญาห้ามอาวุธ รวมถึงมีการบันทึกความก้าวหน้าและปัญหาต่าง ๆ ด้วยความพร้อมเพรียง มีระบบและอย่างยั่งยืน แนวคิดเรื่องการตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยภาคประชาสังคมจึงเกิดเป็นจริงในทางปฏิบัติผ่านทางกิจกรรมนี้

ระบบการทำงานของ **Landmine Monitor** คือการจัดตั้งเครือข่ายการรายงานในระดับโลก และการจัดทำรายงานประจำปี เครือข่ายนักวิจัยจำนวน 110 คน จาก 93 ประเทศได้รวบรวมข้อมูลประกอบรายงาน *Landmine Monitor Report 2004* โดยรายงานฉบับนี้ บรรจุกว้างซึ่งข้อมูลในภาษาอังกฤษ จากทุกประเทศในโลกเกี่ยวกับนโยบายเรื่องการห้ามทุ่นระเบิด การใช้ การผลิต การโอน การสะสมในคลัง ทูตสนับสนุนปฏิบัติการทุ่นระเบิด การเก็บกู้กวาดล้างทุ่นระเบิด การให้ความรู้เรื่องภัยทุ่นระเบิด อุบัติเหตุจากทุ่นระเบิด และการช่วยเหลือผู้รอดชีวิตจากภัยทุ่นระเบิด

ช่วงระยะเวลาการรายงานของ *Landmine Monitor Report 2004* ได้แก่เดือนพฤษภาคม 2546 ถึงมิถุนายน พ.ศ. 2547 การเผยแพร่รายงานเป็นครั้งแรกทั่วโลกมีกำหนดจัดขึ้นในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 และจะมีการนำเสนอรายงานฉบับนี้ในระหว่างการประชุมสุดยอดรัฐภาคีอนุสัญญาห้ามทุ่นระเบิด ปี ค.ศ.

1997 เพื่อทบทวนกระบวนการอนุสัญญาฯ (First Review Conference of States Parties to the 1997 Mine Ban Treaty) ณ กรุงไนโรบี ประเทศเคนยา ระหว่างวันที่ 29 พฤศจิกายน ถึง 3 ธันวาคม พ.ศ. 2547

รายงานฉบับโลก พร้อมด้วย**บทสรุปสาระสำคัญ** จะได้รับการเผยแพร่ในหลายรูปแบบ อาทิ ในเว็บไซต์ www.icbl.org/lm/2004 เอกสารเล่ม และซีดี-รอม ผู้สนใจสามารถขอรับเอกสารเล่มและซีดี-รอม รวมถึงเอกสารเล่มคัดตอนเฉพาะเนื้อหาเกี่ยวกับประเทศไทยฉบับนี้ ได้ที่**คณะกรรมการไทยรณรงค์เพื่อยุติกับระเบิด** โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

คณะกรรมการไทยรณรงค์เพื่อยุติกับระเบิด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายการรายงานนี้ตั้งแต่มีการจัดทำรายงานฉบับแรกในปี ค.ศ. 1999 จัดพิมพ์รายงานฉบับคัดตอนเนื้อหาเกี่ยวกับประเทศไทยจาก *Landmine Monitor Report 2004: Toward A Mine-Free World* และจัดทำฉบับแปลไว้เพื่อประโยชน์ของผู้สนใจชาวไทย

คณะกรรมการไทยรณรงค์เพื่อยุติกับระเบิด
พฤศจิกายน 2547

ประเทศไทย

ความก้าวหน้าครั้งสำคัญนับตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2546: ไทยเป็นเจ้าภาพและประธานการประชุมรัฐภาคีอนุสัญญาออกตราว่า ครั้งที่ 5 ณ กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 15-19 กันยายน 2546 ในปี 2546 ไทยได้กวาดล้างทุ่นระเบิดครอบคลุมพื้นที่ 718,910 ตารางเมตร และในช่วง 5 เดือนแรกของปี 2547 กวาดล้างได้รวม 478,890 ตารางเมตร ในปี 2546 ผู้ได้รับความรู้เรื่องการเลี่ยงภัยจากทุ่นระเบิดมีจำนวน 170,890 คน ในช่วงเวลาที่ประกาศนิตโฆษกรรมอาวุธผิดกฎหมาย ผู้ครอบครองจำนวนมากได้ส่งมอบทุ่นระเบิดให้กับเจ้าหน้าที่รัฐ

ความก้าวหน้าครั้งสำคัญนับตั้งแต่ปี 2542: ผลการสำรวจผลกระทบจากทุ่นระเบิดในเดือนพฤษภาคม 2543 ถึงพฤษภาคม 2544 สรุปว่า ประเทศไทยมีหมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบจากภัยทุ่นระเบิด 531 แห่ง ใน 27 จังหวัด ศูนย์ปฏิบัติการทุ่นระเบิดแห่งชาติได้รับการก่อตั้งในเดือนมกราคม 2542 มีการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการทุ่นระเบิดเพื่อมนุษยธรรม (นปท.) ที่ 1 ถึง 3 ในปี 2542 และ 2543 นปท. 4 ถูกจัดตั้งในปี 2545 และทีมกู้ระเบิดฝ่ายพลเรือนในปีเดียวกัน ปฏิบัติการกวาดล้างทุ่นระเบิดเพื่อมนุษยธรรมเริ่มขึ้นในปี 2543 และเมื่อสิ้นปี 2546 มีพื้นที่ที่ได้รับการกวาดล้างรวม 1,162,236 ตารางเมตร ระหว่างปี 2543-2546 ประชาชนกว่า 370,000 คนได้รับความรู้เรื่องการเลี่ยงภัยจากทุ่นระเบิด ไทยได้ทำลายทุ่นระเบิดสังหารบุคคลสูงสุดท้ายในคลังจำนวน 337,725 ทุ่นในเดือนเมษายน 2546 ไทยเป็นเจ้าภาพและประธานการประชุมรัฐภาคีครั้งที่ 5 ในเดือนกันยายน 2546 และยังคงเป็นเจ้าภาพการประชุมเรื่องทุ่นระเบิดในระดับภูมิภาคเมื่อปี 2544 และ 2545 ไทยได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะประธานร่วมของคณะกรรมการประจำด้านสถานะทั่วไปและปฏิบัติการของอนุสัญญาตั้งแต่เดือนกันยายน 2544 ถึงกันยายน 2545 และเป็นผู้รายงานร่วมในปีก่อนหน้านี้อีก

นโยบายเรื่องการห้ามทุระเบิด

ราชอาณาจักรไทยลงนามในอนุสัญญาห้ามทุระเบิดเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2540 และได้ให้สัตยาบันในวันที่ 27 พฤศจิกายน 2541 ไทยจึงเป็นประเทศแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ให้สัตยาบัน อนุสัญญาห้ามทุระเบิดเริ่มมีผลบังคับใช้สำหรับไทยในวันที่ 1 พฤษภาคม 2542 ในระยะแรก ไทยไม่ใส่ใจที่จะรับรองกระบวนการอนุสัญญาออตตาวา โดยเลือกที่จะเป็นผู้สังเกตการณ์ในการเจรจาครั้งต่างๆ หลังจากลงนามแล้ว ไทยได้สนับสนุนการห้ามทุระเบิดในระดับนานาชาติและโดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกอย่างกระตือรือร้น

ไทยยังไม่ได้บัญญัติกฎหมายท้องถิ่นเพื่อปฏิบัติตามพันธกรณีอนุสัญญาห้ามทุระเบิด แต่ก็ได้จัดเตรียม “ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องการควบคุมการปฏิบัติตามอนุสัญญา”¹ ดูเหมือนว่าร่างฉบับดังกล่าวจะถูกนำมาใช้เพื่อการแก้ไขกฎระเบียบที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับอนุสัญญา โดยมีกองบัญชาการทหารสูงสุด (สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี) เป็นฝ่ายผลักดัน² รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้แสดงความหวังว่าร่างระเบียบฉบับนี้จะแล้วเสร็จทันการประชุมทบทวนกระบวนการอนุสัญญา ที่กรุงไนโรบีในเดือนพฤศจิกายน 2547³

ไทยประสบความสำเร็จในการเป็นเจ้าภาพและประธานการประชุมรัฐภาคีครั้งที่ 5 ณ ศูนย์การประชุมสหประชาชาติ กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 15-19 กันยายน 2546 โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมกว่า 400 คนจาก 119 ประเทศ ในจำนวนนี้รวมถึงรัฐภาคี 91 รัฐและรัฐที่ยังไม่ได้เป็นภาคี 28 รัฐ นอกจากนี้ยังมีตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชนกว่า 200 คนจาก 65 ประเทศเข้าร่วมด้วย สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เสด็จเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดการประชุม เจ้าหญิงแอสทริดแห่งเบลเยียมทรงมีพระราชดำรัส รองนายกรัฐมนตรี พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ กล่าวรายงานในฐานะเจ้าภาพ ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้รับเลือกให้เป็นประธานในที่ประชุม สื่อ

¹ รายงานความโปร่งใสตามมาตรา 7, แบบฟอร์ม A, 3 พฤษภาคม 2547. ในส่วนของมาตรการเรื่องการปฏิบัติตามอนุสัญญา รายงานได้ระบุถึง: “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องการควบคุมการปฏิบัติตามอนุสัญญา ปี พ.ศ. 2545” และ “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องการควบคุมการรับ เก็บ จ่ายเงินหรือสิ่งของช่วยเหลือเพื่อการปฏิบัติภารกิจที่เกี่ยวข้องกับทุระเบิด ปี พ.ศ. 2545” ซึ่งไม่มีที่แล้ว เป็นเอกสาร “ฉบับร่าง”. ดู Landmine Monitor Report 2003, หน้า 458.

² การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ พันเอกธีระ สายประดิษฐ์, รองผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการทุระเบิดแห่งชาติ, 7 กันยายน 2547.

³ การสัมภาษณ์ ศรัณย์ เจริญสุวรรณ, ผู้อำนวยการกองสันติภาพ ความมั่นคงและการลดอาวุธ, กรมองค์การระหว่างประเทศ, กระทรวงการต่างประเทศ, กรุงเทพฯ, 18 กุมภาพันธ์ 2547.

มวลชนแขนงต่าง ๆ ให้ความสนใจรายงานข่าวเกี่ยวกับพิธีการและการประชุมตลอด สัปดาห์อย่างกว้างขวาง

ผู้รอดชีวิตจากทุ่นระเบิดจำนวนหนึ่งได้เข้าร่วมการประชุมรัฐภาคีครั้งที่ 5 นี้ด้วยความกระตือรือร้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้กล่าวในพิธีปิด ว่า “การประชุมครั้งนี้ได้ให้ความสำคัญแก่ชะตากรรมของเหยื่อและผู้รอดชีวิตจาก ทุ่นระเบิดด้วย เราต้องการเน้นย้ำถึงความจำเป็นเร่งด่วนในด้านการระดมทรัพยากร เพิ่มสำหรับปฏิบัติการทุ่นระเบิด รวมทั้งการช่วยเหลือผู้ประสบภัย เราขอย้ำความจริง ที่ว่าปฏิบัติการทุ่นระเบิดมิใช่เป็นเพียงประเด็นมนุษยธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นเรื่องการ พัฒนาด้วย... จึงจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาในบริบทของการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ”⁴

ไทยเข้าร่วมการประชุมรัฐภาคีเป็นประจำทุกปี และเข้าร่วมการประชุมระหว่าง สมัยประชุมอย่างกระตือรือร้นทุกครั้ง รวมถึงการประชุมในเดือนกุมภาพันธ์และ มิถุนายน 2547 ที่ผ่านมา ไทยและนอร์เวย์ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะประธานร่วมขอคณะ กรรมการประจำด้านสถานะทั่วไปและปฏิบัติการของอนุสัญญา ระหว่างเดือนกันยายน 2544 และกันยายน 2545 และเป็นผู้รายงานร่วมในปีก่อนหน้านั้น ไทยเป็นสมาชิก กลุ่มความร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการหลายกลุ่ม ทั้งในเรื่องการสนับสนุนความเป็น สากลของอนุสัญญา รายงานความโปร่งใสตามมาตรา 7 และการระดมทรัพยากร ในปี 2547 ไทยเป็นผู้นำคณะทำงานการระดมทรัพยากรในการติดต่อเจรจากับธนาคาร โลก⁵

ไทยส่งมอบรายงานความโปร่งใสตามมาตรา 7 ของอนุสัญญา ประจำปี ปฏิทิน 2546 เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2547 ในแบบฟอร์ม J ซึ่งเป็นรายงานตาม ความสมัครใจ มีรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดประชุมรัฐภาคีครั้งที่ 5 ไทยจัดทำรายงาน ความโปร่งใสตามมาตรา 7 ไปแล้วรวม 6 ฉบับ⁶

ไทยได้ลงคะแนนเสียงสนับสนุนทุกมติของสมัชชาแห่งสหประชาชาติเรื่อง การห้ามทุ่นระเบิดตั้งแต่ปี 2539 เป็นต้นมา รวมทั้งมติหมายเลข 58/53 เมื่อวันที่ 8

⁴ คำกล่าวในพิธีปิดการประชุมรัฐภาคี โดยนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย, รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ, กรุงเทพฯ, 19 กันยายน 2546.

⁵ การสัมภาษณ์ ศรัณย์ เจริญสุวรรณ, กระทรวงการต่างประเทศ, 18 กุมภาพันธ์ 2547.

⁶ รายงานความโปร่งใสตามมาตรา 7 ฉบับก่อนหน้านี้นี้ มีการส่งมอบเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2546 (สำหรับปีปฏิทิน 2545), 30 เมษายน 2545 (ปีปฏิทิน 2544), 17 เมษายน 2544 (ปีปฏิทิน 2543), 2 พฤษภาคม 2543 (ช่วงเวลา 1 พฤศจิกายน 2542–31 มกราคม 2543), และ 10 พฤศจิกายน 2542 (สำหรับช่วงเวลา 1 พฤษภาคม–30 ตุลาคม 2542).

ธันวาคม 2546 ในฐานะประธานการประชุมรัฐภาคีครั้งที่ 5 ไทยเป็นผู้สนับสนุนหลักของมตินี้ รวมถึงมติหมายเลข 57/74 ที่เรียกร้องความเป็นสากลและการปฏิบัติตามอนุสัญญาห้ามทุ่นระเบิดอย่างสมบูรณ์ และมีการรับรองในเดือนพฤศจิกายน 2545

ในการเตรียมการประชุมทบทวนฯ ครั้งแรก ไทยได้กำหนดให้จัดการสัมมนาระดับภูมิภาคระหว่างวันที่ 30 สิงหาคม-1 กันยายน 2547 การสัมมนาครั้งนี้มีประเด็นหลักอยู่ที่การผนวกการกวาดล้างทุ่นระเบิดเข้ากับการพัฒนา และโครงการความร่วมมือในภูมิภาค⁷ ไทยยังได้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องปฏิบัติการทุ่นระเบิดซึ่งจัดขึ้นที่ประเทศจีน (เมษายน 2547) และกัมพูชา (มีนาคม 2546) ด้วย

ไทยเป็นผู้นำรัฐภาคีต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกในการจัดตั้ง Bangkok Regional Action Group (BRAG) ในเดือนกันยายน 2545 โดยมีเป้าหมายในการส่งเสริมการริเริ่มการห้ามทุ่นระเบิดในภูมิภาค อันเป็นกิจกรรมที่นำไปสู่การประชุมรัฐภาคีครั้งที่ 5 ในเดือนกันยายน 2546 ไทยเป็นเจ้าภาพจัด “การสัมมนาระดับภูมิภาคอาเซียนเรื่องปัญหาทุ่นระเบิดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ที่กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 13-15 พฤษภาคม 2545 มีการจัดประชุมระดับภูมิภาคเรื่องการช่วยเหลือเหยื่อทุ่นระเบิด ที่กรุงเทพฯ ในวันที่ 6-8 พฤศจิกายน 2544 และไทยยังได้ร่วมสัมมนาเรื่องการทำลายทุ่นระเบิดในคลัง ซึ่งจัดขึ้นที่ประเทศมาเลเซีย ในเดือนสิงหาคม 2544 อีกด้วย

ไทยไม่ได้ร่วมในการประชุมหารือต่าง ๆ ที่บรรดารัฐภาคีจัดขึ้นเพื่อตีความมาตรา 1, 2 และ 3 ของอนุสัญญา ดังนั้น ไทยจึงยังไม่ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับประเด็นการปฏิบัติการร่วมทางทหารกับรัฐที่ไม่ได้เป็นภาคี ทุ่นระเบิดต่อต้านยานยนต์ที่ติดตั้งชนวนไวหรืออุปกรณ์ป้องกันการเก็บกู้ และจำนวนทุ่นระเบิดที่อนุญาตให้เก็บไว้เพื่อการฝึกอบรบได้

คณะทำงานไทยรณรงค์เพื่อยุติกับระเบิด (TCBL) ซึ่งประกอบด้วยองค์กรเอกชน 11 องค์กร มีบทบาทในการรณรงค์ห้ามทุ่นระเบิดและช่วยเหลือผู้รอดชีวิตจากภัยทุ่นระเบิด⁸ คณะทำงานไทยฯ ร่วมงานกับรัฐบาลในการจัดการประชุมรัฐภาคีครั้งที่ 5 โดยร่วมเป็นสมาชิกในคณะกรรมการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ที่มี ศพช. เป็น

⁷ การสัมมนา ณ ศรีนครี เจริญสุวรรณ, กระทรวงการต่างประเทศ, 18 กุมภาพันธ์ 2547.

⁸ องค์การสมาชิกประกอบด้วย ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย, สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย, คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อความยุติธรรมและสันติ, สำนักงานคาทอลิกสงเคราะห์ผู้ประสบภัยและผู้ลี้ภัย, สถานศึกษาทุกประเภทแห่งประเทศไทย, องค์การคนพิการสากลภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก, มูลนิธิพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ, องค์การเอนดีแคปซิมเคอร์เนชันแนล-ประเทศไทย, องค์การเยสุอิตสงเคราะห์ผู้ลี้ภัย, องค์การสันติวิธีสากลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมูลนิธิซาเทียมในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี, มูลนิธิศูนย์พิภพพามนุษย์ต่อเอเชีย (ประเทศไทย).

ประธาน คณะทำงานไทยฯ ได้ออกแบบตราสัญลักษณ์ของการประชุม จัดนิทรรศการ กิจกรรมข้างเคียง และจัดเตรียมส่วนหนึ่งของพิธีเปิดการประชุมฯ

ก่อนหน้าการประชุมรัฐภาคี คณะทำงานไทยฯ ได้จัดกิจกรรมรณรงค์ทั่วประเทศ ในเดือนเมษายน 2546 ซึ่งรัฐบาลทำลายทุระเบิดชุดสุดท้ายในคลัง มีการจัดโครงการที่จักรยานรณรงค์จากกรุงเทพฯ ถึงลพบุรี โดยมีผู้ประสมภัยจากทุระเบิดเข้าร่วมจำนวน 40 คน⁹ มีการพิมพ์มือบนป้ายผ้าใน “โครงการเสนอมือร่วมใจต้านภัยทุระเบิด” ตลอดระยะเวลา 6 เดือนทั่วประเทศ ในเดือนกรกฎาคม 2546 บรรดานักการทูต ศิลปินดารา แหกผู้มีเกียรติและผู้รอดชีวิตจากภัยทุระเบิดได้ร่วมพิมพ์มือบนป้ายผ้า ในงานเลี้ยงรับรองที่กระทรวงการต่างประเทศจัดขึ้นด้วย นอกจากนี้ ยังได้นำนิทรรศการเคลื่อนที่ “ประชาคมโลก ร่วมมือร่วมใจ ต้านภัยทุระเบิด” ไปจัดแสดงภายในบริเวณมหาวิทยาลัย สวนสาธารณะ ตลอดจนห้างสรรพสินค้าต่าง ๆ ในวันที่ 16 สิงหาคม 2546 มีการจัด “Ban Landmines Fair” ที่สวนสาธารณะวชิรเบญจทัศ (สวนรถไฟ) ในกรุงเทพฯ คณะทำงานไทยฯ ได้จัดแปลและพิมพ์เอกสารรายงานสถานการณ์ทุระเบิดในประเทศไทย พร้อมกับแจกจ่ายให้กับข้าราชการและกลุ่มองค์กรต่างๆอย่างกว้างขวาง นอกจากนั้น ยังได้นำเสนอรายงานฉบับแปลนี้แก่พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ รองนายกรัฐมนตรีขณะเข้าเยี่ยมคารวะที่ทำเนียบรัฐบาลอีกด้วย ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย ร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศ จัดการสัมมนาในหัวข้อ “APMs – Are They Worth It?” ในวันที่ 21-22 สิงหาคม 2547 ที่กรุงเทพฯ มีผู้เข้าร่วมงานกว่า 50 คน ประกอบด้วยผู้รอดชีวิตจากภัยทุระเบิด สื่อมวลชนต่าง ๆ นักวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชนจาก 12 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ในจำนวนนี้ ยังรวมถึงผู้แทนประเทศที่ยังไม่เป็นภาคีอนุสัญญาห้ามทุระเบิดจากบรูไน เมียนมาร์ ลาว สิงคโปร์ และเวียดนาม ด้วย

ในเดือนมกราคม 2547 องค์กรสันติวิธีสากลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (NI-SEA) เผยแพร่เอกสารเรื่อง “อาเซียนกับการห้ามทุระเบิดสังหารบุคคล...ครึ่งทศวรรษหลังจากอดีตดาว” ในรูปแบบหนังสือ 32 หน้า บรรจุเนื้อหารายงานการติดตามสถานการณ์ทุระเบิด (Landmine Monitor) ระหว่างปี 2542-2546 นับตั้งแต่ปี 2544 เป็นต้นมา NI-SEA จัดพิมพ์รายงานการวิจัยสถานการณ์ทุระเบิด

⁹ คณะทำงานไทยรณรงค์เพื่อยุติทุระเบิด, “ครบรอบ 4 ปีอนุสัญญาอดีตดาว,” 15 เมษายน 2546; คณะทำงานไทยรณรงค์เพื่อยุติทุระเบิด, “โครงการที่จักรยานรณรงค์เพื่อยุติทุระเบิด,” 25 เมษายน 2546.

ของภูมิภาคเป็นประจำทุกปี รวมถึงรายงาน “อาเซียนกับการห้ามทุ่นระเบิดสังหารบุคคล” ประจำปี 2546 ซึ่งประกอบด้วยบทวิเคราะห์แนวโน้มของการปฏิบัติตามพันธกรณีและปฏิบัติการทุ่นระเบิดภายในภูมิภาค

การผลิต การโอน และการใช้

ไทยระบุว่าไม่เคยผลิตทุ่นระเบิดสังหารบุคคล¹⁰ รวมทั้งทุ่นระเบิดแบบโหลหะ M18 (เคลย์โมร์)¹¹ ในอดีต ดูเหมือนว่าไทยเคยนำเข้าทุ่นระเบิดสังหารบุคคลจากสหรัฐอเมริกา อิตาลี จีน และอดีตยูโกสลาเวีย¹²

รัฐบาลไทยไม่เคยส่งออกทุ่นระเบิดสังหารบุคคล อย่างไรก็ตาม ในปี 2544 มีการรายงานข่าวการค้าอย่างผิดกฎหมายหลายครั้ง¹³ คดีข้าราชการกองทัพไทยสองนาย พยายามลักลอบส่งออกทุ่นระเบิดอย่างผิดกฎหมายที่เกิดขึ้นในเดือนเมษายน ปี 2544 ยังคงรอขึ้นศาลทหารอยู่ในปัจจุบัน¹⁴ และยังมีกรณีข้อกล่าวหาต่างๆ ในเรื่องการขายทุ่นระเบิดสังหารบุคคลโดยนักธุรกิจไทย และนายทหารระดับผู้บัญชาการให้กับกลุ่มกบฏชาวม่าในปี 2544 ด้วย¹⁵

ไม่ปรากฏหลักฐานต่อข้อกล่าวหาที่เกิดขึ้นตามรายงานข่าวในหนังสือพิมพ์ *Phnom Penh Post* ของกัมพูชา ในเดือนพฤศจิกายน 2545 ที่ว่าผู้หลบหนีเข้าเมืองชาวกัมพูชาเสียชีวิตจากการเหยียบทุ่นระเบิด หรือที่ว่าตำรวจตระเวนชายแดนของไทยวางทุ่นระเบิดดักไว้¹⁶ ในอดีต กองกำลังทหารไทยได้วางทุ่นระเบิดตลอดแนวชายแดนไทย-กัมพูชาเพื่อป้องกันการแทรกซึมของกองกำลังทหารเวียดนาม ทั้งในเขตชายแดนพม่า ลาว และมาเลเซีย ก็เคยมีการใช้ทุ่นระเบิดเช่นกัน

ไทยกล่าวหาว่ากองทหารพม่าวางทุ่นระเบิดในฝั่งไทยในปี 2544 ความไม่พอใจกันระหว่าง 2 ประเทศในกรณีพิพาทเรื่องอาณาเขต มีความรุนแรงยิ่งขึ้น ใน

¹⁰ แหล่งข้อมูลหลายแห่งระบุว่าไทยเป็นผู้ผลิตทุ่นระเบิดในอดีต. ดูรายละเอียดใน *Landmine Monitor Report 1999*, หน้า 367.

¹¹ การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ พันเอกสุรพล สุวรรณวงศ์, ผู้ช่วยผู้อำนวยการ, ศูนย์ปฏิบัติการทุ่นระเบิดแห่งชาติ, กรุงเทพฯ, 26 มีนาคม 2545.

¹² รายชื่อนี้มีพื้นฐานจากชนิดของระเบิดที่อยู่ในคลังของไทยก่อนการทำลาย

¹³ ดู *Landmine Monitor Report 2002*, หน้า 484.

¹⁴ การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ พันตำรวจตรีเจริญ ธรรมขัน, พนักงานสอบสวนรับผิดชอบคดี, สถานีตำรวจภูธร อำเภอเมือง, จังหวัดสงขลา, 9 กุมภาพันธ์ 2547. ดูเพิ่มเติม *Landmine Monitor Report 2003*, หน้า 459.

¹⁵ ดู *Landmine Monitor Report 2003*, หน้า 460, และ *Landmine Monitor Report 2002*, หน้า 484. ข้อกล่าวหาต่างๆ ถูกยกขึ้นในระหว่างการประชุมกลุ่มกบฏเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2544.

¹⁶ ดู *Landmine Monitor Report 2003*, หน้า 460.

เดือนกุมภาพันธ์ 2544 กองกำลังทหารพม่าและกองทัพว่า ต่างถูกกล่าวหาว่าได้วาง ฝังทุระเบิดในพื้นที่ดังกล่าวในอีกไม่กี่เดือนต่อมา รัฐบาลไทยได้ร้องเรียนถึงปัญหา การวางทุระเบิดโดยเมียนมาร์ในหลายโอกาส¹⁷

การสะสมในคลังและการทำลาย

ไทยได้ทำลายทุระเบิดสังหารบุคคลในคลังสะสมหมดสิ้นไปเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2546 ไทยเคยมีทุระเบิดสะสมในคลังจำนวนรวม 342,695 ทุระเบิด¹⁸ ระหว่าง ปี 2542-2546 มีการทำลายทั้งสิ้น 337,725 ทุระเบิด ยอดคงบประมาณที่ใช้เพื่อการทำลาย ทุระเบิดคือ 3,221,957 บาท หรือ 77,517 ดอลลาร์สหรัฐฯ¹⁹ หรือน้อยกว่า 10 บาทต่อทุระเบิด (0.24 ดอลลาร์สหรัฐฯ) โดยมีรัฐบาลไทยเป็นผู้ให้การสนับสนุนทั้งหมด²⁰

ทุระเบิดสังหารบุคคลรวม 4,970 ทุระเบิดถูกสงวนไว้เพื่อการฝึกอบรมและการ ค้นคว้าวิจัย ตามที่มาตรา 3 ของอนุสัญญาห้ามทุระเบิดอนุญาต ในระยะแรก ไทย เสนอที่จะเก็บทุระเบิดไว้ในจำนวน 9,487 ทุระเบิด หากแต่ได้ตัดสินใจลดจำนวนลงใน เดือนพฤศจิกายน 2544²¹ หน่วยงานที่รับผิดชอบทุระเบิดที่สงวนไว้ได้แก่ กองทัพบก (3,000 ทุระเบิด), กองทัพเรือ (1,000 ทุระเบิด), กองทัพอากาศ (600 ทุระเบิด) และสำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ โดยกองกำลังตำรวจตระเวนชายแดน (370 ทุระเบิด)²² ศทช. ระบุว่า ไม่มีการนำทุระเบิดที่สงวนไว้ในคลังมาใช้ แต่มีการนำมาเป็นตัวอย่างในการฝึ กอบรม²³

¹⁷ การสัมภาษณ์ ข้าราชการประจำกระทรวงการต่างประเทศ; วาสนา นาน่วม, "ข้าใช้ภูเขาปกป้องการผลิตยาเสพติด," *บางกอกโพสต์*, 12 พฤษภาคม 2544.

¹⁸ ชนิดของระเบิดที่สะสมในคลังคือ M2, M2A4B2, M4, M14, M16, M16A1, M26, Type 66, Type 69, Type72, PAM2, VAR40, VS50 และ PMN. รายงานความโปร่งใส ตามมาตรา 7, แบบฟอร์ม B, 17 เมษายน 2544.

¹⁹ อัตราแลกเปลี่ยน: 1 ดอลลาร์สหรัฐฯ = 41.564 บาท ธนาคารสำรองแห่งสหรัฐอเมริกา, "รายการอัตราแลกเปลี่ยน (รายปี)," 5 มกราคม 2547.

²⁰ ยอดคงบประมาณดังกล่าว มีที่มาจาก ศทช.จำนวน 646,878 บาท (15,563 ดอลลาร์สหรัฐฯ) และจากกองต่างๆ 2,575,079 บาท (61,954 เหรียญสหรัฐฯ). โทรสารจากพลตรีรังสรรค์ คิมงคล, ผู้อำนวยการ, ศูนย์ปฏิบัติการทุระเบิดแห่งชาติ, กรุงเทพฯ, 24 พฤษภาคม 2547. ดูเพิ่มที่ การตอบข้อซักถามของ Landmine Monitor โดย ศทช., 24 มกราคม 2546.

²¹ ศทช. ทำจดหมายขอลดจำนวนทุระเบิดที่สงวนไว้ ถึงผู้บัญชาการทหารสูงสุด, ศูนย์อำนวยการร่วม, 9 พฤศจิกายน 2543. จากรายงานความโปร่งใสของไทยปี 2542 เติมระบุว่าเก็บทุระเบิดไว้ 15,604 ทุระเบิด แต่ในจำนวนนั้นได้รวมระเบิดเคลือบไม่ร้จำนวน 6,117 ทุระเบิด ไทยกล่าวว่าการศึกษาวิจัยครั้งนี้มาจากการที่ข้อกังวลเรื่องทุระเบิดที่สงวนไว้มีจำนวนสูงเกินไป ถูกขโมยหรืออยู่ใน ประชุมคณะกรรมการประจำก่อนหน้านี้. การเข้าร่วมกล่าวด้วยแถลงของไทย, การประชุมคณะกรรมการประจำด้านการทำลายทุระเบิด ในคลัง, นครเจนีวา, 7 ธันวาคม 2543.

²² *Landmine Monitor Report 2003*, หน้า 460. รายงานความโปร่งใส 30 เมษายน 2546; นำเสนอโดยพลตรีกิตติ สุธรรมสถาน, ศทช., การประชุมคณะกรรมการประจำด้านการทำลายทุระเบิดในคลัง, นครเจนีวา, 16 พฤษภาคม 2546.

²³ การสัมภาษณ์ พลตรีรังสรรค์ คิมงคล, ผู้อำนวยการ, และพันเอก ชีระ สายประสิทธิ์, รองผู้อำนวยการ, ศทช., กรุงเทพฯ, 24 กุมภาพันธ์ 2547.

ไทยได้รายงานในเดือนพฤศจิกายน 2542 ว่า มีทุ่นระเบิดแบบโอลิเวธ (เคลย์โมร์) M18 และ M18A1 รวมจำนวน 6,117 ทุ่นในบัญชีครอบครอง²⁴ ในปี 2547 ไทยได้ยืนยันว่าทุกหน่วยงานได้รับทราบแล้วว่าระเบิดเคลย์โมร์จะถูกใช้ได้เฉพาะเมื่อมีการควบคุมการจุดระเบิดด้วยมือเท่านั้น²⁵ ไทยไม่ได้แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับระเบิดเคลย์โมร์ในคลังสะสมในรายงานความโปร่งใสตามมาตรา 7

ในช่วงเวลานิรโทษกรรมอาวุธเถื่อน ระหว่างวันที่ 17 ตุลาคม-15 ธันวาคม 2546 มีผู้ครอบครองนำทุ่นระเบิดสังหารบุคคลไม่ทราบจำนวน (รวมทั้ง M14, M26 และเคลย์โมร์) ส่งมอบให้ทางราชการ²⁶ สาธารณชนยังไม่ได้รับทราบประกาศรายละเอียดของจำนวนและผู้ครอบครองอาวุธเหล่านี้ เมื่อสิ้นสุดช่วงเวลานิรโทษกรรมแล้ว มีการตรวจพบทุ่นระเบิดในคลอง แม่น้ำ และใจกลางเทศบาลเมืองของบางจังหวัด²⁷ เจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบจะเป็นผู้ทำลายทุ่นระเบิดผิดกฎหมาย ไม่ปรากฏว่าไทยได้รายงานการทำลายทุ่นระเบิดที่ผิดกฎหมายเหล่านี้ในรายงานความโปร่งใสตามมาตรา 7 ในเดือนพฤษภาคม 2547

บันทึกผู้เปิด การสำรวจ และการประเมินสถานการณ์

ไทยได้รับทราบสภาพปัญหาทุ่นระเบิดของตนอย่างชัดเจนขึ้นมากในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2542 ซึ่งอนุสัญญาห้ามทุ่นระเบิดมีผลบังคับใช้ อันเป็นผลจากการสำรวจผลกระทบจากทุ่นระเบิดซึ่งเกิดขึ้นระหว่างเดือนพฤษภาคม 2543 และพฤษภาคม 2544²⁸ ผลการสำรวจจะระบุว่า จำนวนพื้นที่ที่ต้องสงสัยว่าจะมีทุ่นระเบิด

²⁴ รายงานความโปร่งใส มาตรา 7, แบบฟอร์ม B, 10 พฤศจิกายน 2542.

²⁵ การสัมภาษณ์ พลตรีชรัสศักดิ์ คิมงคล, ผู้อำนวยการ, และ พันเอก ชีระ สายประดิษฐ์, รองผู้อำนวยการ, ศทช., กรุงเทพฯ, 24 กุมภาพันธ์ 2547.

²⁶ มีการส่งมอบทุ่นระเบิดอย่างน้อยใน 4 จังหวัด (ขอนแก่น ยโสธร ศรีสะเกษ และระนอง). "สรุปผลการรับมอบอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน และวัตถุระเบิด ระหว่างวันที่ 17 ตุลาคม - 15 ธันวาคม 2546," *มติชนรายวัน*, 17 ธันวาคม 2546, หน้า 13; "พบวัตถุระเบิดหลายชนิด ทั้งให้เจ้าหน้าที่การอำเภอเมืองขอนแก่น," *ผู้จัดการ* (ข่าวจาก www.manager.co.th), 23 พฤศจิกายน 2546; "จังหวัดศรีสะเกษ ตรวจยึดวัตถุระเบิด," กรมประชาสัมพันธ์ (www.prd.go.th), 27 พฤศจิกายน 2546; "ตำรวจยโสธรพบระเบิดเอ็ม-26 ซุกในกระเป๋เดินทาง," *ผู้จัดการ*, 30 พฤศจิกายน 2546; "ผู้ครอบครองอาวุธปืน เครื่องกระสุน และเครื่องระเบิดผิดกฎหมายในจังหวัดระนอง แห่งสิ้นราชการเพราะกลัวความผิดหนีคดีหมดเขต," กรมประชาสัมพันธ์, 11 ธันวาคม 2546 (ภาษาไทย).

²⁷ "พบระเบิดและอาวุธสงครามกลางเมืองโคราชข้อ," *ผู้จัดการ*, 19 ธันวาคม 2546; "อุตรฯ พบเครื่องอาวุธปืนและวัตถุระเบิด," เว็บไซต์ของรัฐบาลไทย, 19 ธันวาคม 2546; "พบระเบิดเอ็ม 26 ติดริมแม่น้ำเจ้าพระยา จ.สมุทรปราการ 1 ลูก," *ผู้จัดการ*, 2 กุมภาพันธ์ 2547.

²⁸ "การสำรวจผลกระทบจากทุ่นระเบิด: รายงานจากประเทศไทย," รับรองโดย United Nations Certification Committee, แล้วเสร็จในเดือนพฤษภาคม 2544, เผยแพร่ครั้งแรกในกลางปี 2545, และในเดือนตุลาคม 2545 ในประเทศไทย. เนื้อหาโดยสรุปของรายงานฉบับนี้ปรากฏในรายงานความโปร่งใสตามมาตรา 7 ของไทย, แบบฟอร์ม C, 30 เมษายน 2546, ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน *Landmine Monitor Report 2002*, หน้า 486-487.

ฝังอยู่นั้นมีมากเป็น 3 เท่าของจำนวนที่ได้ประมาณไว้ก่อนหน้านี้²⁹ มีหมู่บ้านตามชายแดนกัมพูชา, ลาว, พม่า และมาเลเซีย ที่ได้รับผลกระทบจำนวน 531 หมู่บ้านใน 27 จังหวัด หนึ่งในสามของพื้นที่อยู่ที่ชายแดนติดกัมพูชา พื้นที่ต้องสงสัยส่วนใหญ่ จากจำนวน 934 แปลงไม่มีป้ายเตือนภัยติดตั้งอยู่ ยกเว้นในบริเวณที่อยู่ในระหว่างการเก็บกู้³⁰ หน่วยทหารมีแผนที่เฉพาะพื้นที่เสี่ยงบางแห่งเท่านั้น ชาวบ้านทั่วไปจำนวนมากยังคงเสี่ยงภัยเมื่อเข้าไปหาอาหาร เก็บพืชและทำการเกษตรในพื้นที่เหล่านี้ แม้ทราบว่ามีทุ่นระเบิด เนื่องจากขาดโอกาสทางการอาชีพและแหล่งรายได้อื่น ๆ

เอกสารรายงานการสำรวจผลกระทบจากทุ่นระเบิดได้รับการเผยแพร่ในไทยเมื่อเดือนตุลาคม 2545³¹ ขณะนี้มีฉบับแปลเป็นภาษาไทยแล้ว ศพช. และมูลนิธิพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ รายงานว่าได้ดำเนินการสำรวจทางเทคนิคก่อนเริ่มปฏิบัติการเก็บกู้ทุ่นระเบิดทุกครั้ง เพื่ออธิบายข้อมูลจากการสำรวจผลกระทบจากทุ่นระเบิดให้ชัดเจนยิ่งขึ้น³² ศพช. มีแผนสำหรับการสำรวจผลกระทบจากทุ่นระเบิดขั้นที่ 2 หรือที่เรียกว่าการสำรวจทางเทคนิค เพื่อติดตามผลของผลการสำรวจขั้นที่ 1 ในปี 2544 โดยมีเป้าหมายเพื่อ “ระบุพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เก็บกู้ทุ่นระเบิดสามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น”³³

นับตั้งแต่เริ่มปฏิบัติการทุ่นระเบิดเพื่อมนุษยธรรมในปี 2543 มีปริมาณพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากทุ่นระเบิดเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่ผ่านการกวาดล้าง ในการประชุมระหว่างสมัยประชุมในเดือนพฤษภาคม 2546 ไทยระบุว่า ไม่สามารถดำเนินการกวาดล้างทุ่นระเบิดให้หมดสิ้นภายในวันที่ 1 พฤษภาคม 2552 ตามที่มาตรา 5 ของอนุสัญญา กำหนดไว้ได้³⁴ ในเดือนกุมภาพันธ์ 2547 รองนายกรัฐมนตรีกล่าวรับรองกับคณะทำงานไทยรณรงค์เพื่อยุติทุ่นระเบิดว่า ไทยจะปฏิบัติตามพันธกรณี

²⁹ กองทัพบกของไทยได้ทำการสำรวจในปี 2541 พบว่าตามบริเวณชายแดนทุกด้าน มีพื้นที่ต้องสงสัยว่ามีทุ่นระเบิดรวม 796 ตารางกิโลเมตร. ดู *Landmine Monitor Report 1999*, หน้า 378.

³⁰ ดู *Landmine Monitor Report 2003*, หน้า 461.

³¹ คัดมาจากแหล่งเดียวกัน. การสำรวจผลกระทบจากทุ่นระเบิด จัดทำโดย Norwegian People's Aid โดยมีสัญญากับ Survey Action Center และ ศพช.

³² การสัมภาษณ์ พลตรีธีรศักดิ์ คิมงคล, ศพช., 26 เมษายน 2547; ข้อมูลจาก สุทธิเกียรติ โสภณดี, ผู้อำนวยการ, มูลนิธิพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ, การประชุม TCBL, 27 กุมภาพันธ์ 2547.

³³ การนำเสนอโดย พันเอกคงภักดิ์ เมนะคงคา, ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการทุ่นระเบิดแห่งชาติ, ศพช., การประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการกวาดล้างทุ่นระเบิดและสรรพาวุธระเบิดที่ยังไม่ระเบิดเพื่อมนุษยธรรม, คุณหมิง, ประเทศจีน, 26 เมษายน 2547.

³⁴ ตี้อย่างชัดเจนโดย พลตรีภักดิ์ สุขสมสถาน, ศพช., การประชุมคณะกรรมการประจำเรื่องการกวาดล้างทุ่นระเบิด การให้ความรู้การเสี่ยงภัยจากทุ่นระเบิด และเทคโนโลยีเพื่อปฏิบัติการทุ่นระเบิด, นครเจนีวา, 14 พฤษภาคม 2546.

เพื่อให้ไทยปลอดจากทุ่นระเบิดได้³⁵ อย่างไรก็ตาม ยังไม่ปรากฏกำหนดการและแผนงานที่จะทำให้บรรลุผลดังกล่าวได้ ในเดือนมีนาคม 2547 ดร. สุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ กล่าวในการประชุมนานาชาติว่า ไทยมีความมุ่งมั่นในการเร่งรัดปฏิบัติการทุ่นระเบิดภายในประเทศ³⁶ ในเดือนมิถุนายน 2547 ไทยได้กล่าวย้ำอีกครั้งว่าปริมาณพื้นที่ที่ปนเปื้อนด้วยทุ่นระเบิดนั้น “จะทำให้ ศพช. ต้องใช้ระยะเวลาในการกวาดล้างยาวนานกว่าที่ระบุในอนุสัญญา”³⁷

ระบบปฏิบัติการฐานข้อมูลเพื่อปฏิบัติการทุ่นระเบิดเพื่อมนุษยธรรม (IMSMA) ได้รับการติดตั้งที่ ศพช. เมื่อต้นปี 2544 โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ได้ว่าจ้างบริษัทเอกชนเพื่อติดตั้งและจัดการระบบดังกล่าว ฐานข้อมูลนี้ได้ผนวกข้อมูลจากการสำรวจผลกระทบจากทุ่นระเบิดไว้ด้วย และมีกาวิเคราะห์ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง³⁸ ในปี 2547 ศพช. อยู่ในระหว่างปรับปรุงระบบ IMSMA ให้มีคุณสมบัติเท่าเทียมกับระบบใหม่ในชุด (เวอร์ชัน) 2.2³⁹ ก่อนหน้านี้ เมื่อต้นปี 2543 ศพช. ได้จัดทำฐานข้อมูลและติดตั้งระบบเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่าง ศพช. กับหน่วยกวาดล้างทุ่นระเบิดต่าง ๆ โดยได้รับการสนับสนุนและงบประมาณจาก UNDP และสหรัฐอเมริกา

ข้อมูลจาก ศพช. ระบุว่า IMSMA มีข้อจำกัดในการระบบปฏิบัติงาน สืบเนื่องจากการปรับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่เป็นประจำทุกปี บุคลากรที่ผ่านการอบรมแล้วถูกโอนไปยังหน่วยงานอื่น และการที่หน่วยราชการไม่สามารถว่าจ้างเอกชนมาจัดการระบบ ทำให้มีข้อมูลตกค้างอยู่มาก ศพช. ได้ร้องขอให้กรมการสนเทศทหาร ซึ่งรับผิดชอบงานด้านสารสนเทศของกองบัญชาการทหารสูงสุด รับช่วงดำเนินการเพื่อปรับปรุงฐานข้อมูลกลางของ IMSMA ให้เป็นปัจจุบัน⁴⁰

³⁵ การสัมภาษณ์ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ, รองนายกรัฐมนตรี, กรุงเทพฯ, 24 กุมภาพันธ์ 2547.

³⁶ สารจากดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย, กระทรวงการต่างประเทศ, ประธานการประชุมรัฐภาคีครั้งที่ 5, ในโอกาสการประชุมนานาชาติเรื่อง “National Structures Against Mines,” กรุงเทพฯ, 12-13 มีนาคม 2547.

³⁷ ถ้อยแถลงต่อที่ประชุมคณะกรรมการประจำเรื่องการกวาดล้างทุ่นระเบิด การให้ความรู้การเสี่ยงภัยจากทุ่นระเบิด และเทคโนโลยีเพื่อปฏิบัติการทุ่นระเบิด, นครจนีวา, 21 มิถุนายน 2547.

³⁸ รายงานความก้าวหน้าโครงการร่วม ศพช./UNDP โครงการหมายเลข TH/99/008, 20 สิงหาคม - 31 ธันวาคม 2544.

³⁹ การนำเสนอโดย พันเอกคงกัณฑ์ เมนะคงคา, ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการทุ่นระเบิดแห่งชาติ, ศพช., การประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการกวาดล้างทุ่นระเบิดและสรรพาวุธระเบิดที่ยังไม่ระเบิดเพื่อมนุษยธรรม, คูหนิง, ประเทศจีน, 26 เมษายน 2547. จากการที่หลายประเทศได้ใช้ IMSMA ชุด 3.0 แล้ว ศพช. จึงจำเป็นต้องปรับปรุงแผน เพื่อให้ฐานข้อมูลของ ศพช. สามารถเทียบเคียงกับฐานข้อมูลปฏิบัติการทุ่นระเบิดด้านอื่น ๆ ได้

⁴⁰ การนำเสนอโดย พันเอกคงกัณฑ์ เมนะคงคา, ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการทุ่นระเบิดแห่งชาติ, ศพช., การประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการกวาดล้างทุ่นระเบิดและสรรพาวุธระเบิดที่ยังไม่ระเบิดเพื่อมนุษยธรรม, คูหนิง, ประเทศจีน, 26 เมษายน 2547.

นอกเหนือจากระบบ IMSMA แล้ว การจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติการทุระเบิดและผู้ประสบภัยยังคงไม่มีความต่อเนื่องหรือเพียงพอ เนื่องจาก ศพช. อาศัยเพียงข้อมูลการรายงานจากหน่วยปฏิบัติการทุระเบิดเพื่อมนุษยธรรม (นปท.) ต่าง ๆ เท่านั้น ข้อมูลที่มีอยู่จึงไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากทุระเบิด และรายงานเกี่ยวกับผู้ประสบภัยทุระเบิดจึงไม่สมบูรณ์⁴¹

การประสานงานและการจัดทำแผนงาน

ศูนย์ปฏิบัติการทุระเบิดแห่งชาติ ได้รับการก่อตั้งขึ้นในเดือนมกราคม 2542 โดยมีความรับผิดชอบประสานงานการปฏิบัติการทุระเบิดและดำเนินการตามแผนปฏิบัติการทุระเบิดด้านมนุษยธรรมระดับชาติ ศพช. เป็นหน่วยงานภายใต้กองบัญชาการทหารสูงสุด ศพช. ได้รับงบประมาณจากรัฐบาลผ่านทางกองบัญชาการทหารสูงสุด ในปัจจุบัน ศพช. ยังไม่สามารถว่าจ้างพลเรือนได้โดยตรง แต่อยู่ระหว่างการดำเนินการผ่านทางกองบัญชาการทหารสูงสุด เพื่อเปลี่ยนสถานะเป็นองค์การมหาชน⁴²

เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานภายใน ศพช. ถูกมอบหมายจากต้นสังกัดให้ปฏิบัติงานในระยะสั้น และผู้อำนวยการ ศพช. ให้สัมภาษณ์ว่าการสับเปลี่ยนบุคลากรเป็นประจำทุกปีไม่เอื้ออำนวยให้เจ้าหน้าที่พัฒนาประสบการณ์ของตนในระดับสูงขึ้นได้ ผู้อำนวยการคนใหม่เข้ารับตำแหน่งเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2546 และได้เริ่มปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นทางการในวันที่ 20 มกราคม 2547⁴³

คณะกรรมการดำเนินงานทุระเบิดเพื่อมนุษยธรรมในระดับชาติ ซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย กำกับดูแลการปฏิบัติงาน ดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ให้คำปรึกษาแก่รัฐบาล จัดตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อทำงานในด้านต่างๆ และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง⁴⁴ แม้ว่าคณะกรรมการชุดนี้ได้รับการแต่งตั้ง

⁴¹ การสัมภาษณ์ พลตรีธีรารักษ์ศักดิ์ คิมงคล, ศพช., 24 กุมภาพันธ์ 2547.

⁴² จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ จาก วัจนันท์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, กรมองค์การระหว่างประเทศ, กระทรวงการต่างประเทศ, 20 เมษายน 2547.

⁴³ ถ้อยแถลงโดย พลตรีธีรารักษ์ศักดิ์ คิมงคล, ผู้อำนวยการ, ศพช., การบรรยายสรุปสำหรับ Joint United States Military Advisory Group (จัดแมกไทย), กรุงเทพฯ, 19 กุมภาพันธ์ 2547; การสัมภาษณ์ พลตรีธีรารักษ์ศักดิ์ คิมงคล, ศพช., 24 กุมภาพันธ์ 2547.

⁴⁴ ดู *Landmine Monitor Report 2003*, หน้า 462. คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 195/2545, เรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานทุระเบิดเพื่อมนุษยธรรม, 28 มิถุนายน 2545.

ในเดือนกุมภาพันธ์ 2543 แต่มีการจัดประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2545 คณะกรรมการได้อนุมัติ “แผนแม่บทการปฏิบัติการทุ่นระเบิดด้านมนุษยธรรมของประเทศไทย ฉบับที่ 1 (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 1) ระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2545-2549)”⁴⁵ ศพช. กล่าวในต้นปี 2547 ว่ามีความตั้งใจจะปรับปรุงแก้ไขแผนแม่บทอีกครั้งในอนาคตอันใกล้⁴⁶ ศพช. ได้จัดประชุมขึ้นที่ อ.ธัญประเทศ จ.สระแก้ว ระหว่างวันที่ 9-11 สิงหาคม 2547 โดยผู้เข้าร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้หารือกันในเรื่องดังกล่าว

ศพช. ให้ข้อมูลว่ายังมีการระดมทุนจากภายนอกประเทศเข้ามาเพื่อเร่งรัดการกวาดล้างทุ่นระเบิด ในขณะที่มีการร่วมมือกันจากหลายฝ่ายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของปฏิบัติการ⁴⁷ แผนแม่บทการปฏิบัติการทุ่นระเบิดฉบับแก้ไขปรับปรุง ได้จัดลำดับความสำคัญโดยคำนึงถึงความต้องการของพลเรือน ซึ่งรวมถึงการเข้าถึงโรงเรียน ศาสนสถาน พื้นที่การเกษตร และแหล่งน้ำ⁴⁸

การเก็บกู้กวาดล้างทุ่นระเบิด

ในปี 2546 ศพช. เก็บกู้ทุ่นระเบิดในพื้นที่รวม 718,910 ตารางเมตร หน่วยปฏิบัติการทุ่นระเบิดเพื่อมนุษยธรรม (นปท.) ของ ศพช. ได้เก็บกู้ในพื้นที่ทั้งสิ้น 311,438 ตารางเมตร และทีมพลเรือนโดยมูลนิธิพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และองค์กรพันธมิตรแห่งญี่ปุ่นเพื่อการสนับสนุนด้านการกวาดล้างทุ่นระเบิดเพื่อมนุษยธรรม (Japan Alliance for Humanitarian Demining Support - JAHDS) เก็บกู้ได้พื้นที่ 407,472 ตารางเมตร⁴⁹ เมื่อนับรวมกันแล้ว ทั้งสองหน่วยงานได้ตรวจพบและทำลายทุ่นระเบิดสังหารบุคคลจำนวน 148 ทุ่น ทุ่นระเบิดด้านรถถัง 1 ทุ่น และสรรพาวุธระเบิดที่ยังไม่ระเบิด 86 ลูก ปฏิบัติการกวาดล้างทุ่นระเบิดดังกล่าวถือเป็นครั้งแรกของมูลนิธิพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณและ JAHDS โดยก่อนหน้านี้

⁴⁵ การสัมภาษณ์ ศรินย์ เจริญสุวรรณ, กระทรวงการต่างประเทศ, 18 กุมภาพันธ์ 2547; การสัมภาษณ์ พลตรีธีรศักดิ์ คิมงคล, ศพช., 24 กุมภาพันธ์ 2547; การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ พันเอก ชีระ สายประดิษฐ์, ศพช., 21 กุมภาพันธ์ 2547.

⁴⁶ การสัมภาษณ์ พลตรีธีรศักดิ์ คิมงคล, ศพช., 24 กุมภาพันธ์ 2547.

⁴⁷ การสัมภาษณ์ พลตรีธีรศักดิ์ คิมงคล, ศพช., 26 เมษายน 2547.

⁴⁸ การสัมภาษณ์ พลตรีธีรศักดิ์ คิมงคล, ศพช., 24 กุมภาพันธ์ 2547 และ 26 เมษายน 2547.

⁴⁹ องค์กรทั้งสองให้เงินทุน เครื่องมืออุปกรณ์ และสนับสนุนทีมพลเรือนกู้ระเบิด ซึ่ง ศพช. เป็นผู้ให้การฝึกอบรม. ทั้งสององค์กรได้กวาดล้างพื้นที่ทุ่นระเบิดบริเวณปราสาทศักดิ์เกษม JAHDS มีโครงการกวาดล้างทุ่นระเบิดเพิ่มเติมในปี 2547 แต่มูลนิธิพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ไม่มีโครงการต่อเนื่อง

เป็นการให้ทุนเพื่อปฏิบัติการทุ่นระเบิด ในช่วงเดือนมกราคม-พฤษภาคม 2547 ศพช. ได้กวาดล้างทุ่นระเบิดในพื้นที่อีก 478,890 ตารางเมตร พบทุ่นระเบิดสังหารบุคคล 95 ทุ่น ทุ่นระเบิดต้านรถถัง 5 ทุ่น และสรรพาวุธระเบิดที่ยังไม่ระเบิด 93 ลูก นับตั้งแต่เริ่มปฏิบัติการเก็บกู้ทุ่นระเบิดเพื่อมนุษยธรรมในปี 2543 จนถึงปี 2546 มีพื้นที่ที่กวาดล้างแล้วทั้งสิ้น 1,162,236 ตารางเมตร⁵⁰ ในขณะที่มีปริมาณพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากทุ่นระเบิดเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่ผ่านการกวาดล้าง แต่สังเกตได้ว่าระยะก้าวในปฏิบัติการมีความคืบหน้า ตัวเลขของ ศพช. ระบุว่า ในปี 2543 กวาดล้างพื้นที่ได้ 22,400 ตารางเมตร ปี 2544 ได้ 22,400 ตารางเมตร ปี 2545 ได้ 398,526 ตารางเมตร และในปี 2546 ได้ 718,910 ตารางเมตร หากตัวเลขสำหรับเดือนมกราคม-พฤษภาคม คงที่ คาดว่าในปี 2547 จะกวาดล้างได้ 1,149,336 ตารางเมตร

ในวันที่ 23 มกราคม 2547 มีการส่งมอบพื้นที่กว่า 400,000 ตารางเมตร รอบ ๆ ปราสาทสตีกก้อกธมให้กับผู้ว่าราชการจังหวัดสระแก้ว โดยมีพลเอกวีระชัย เอี่ยมสะอาด เป็นประธานในพิธี⁵¹ ปฏิบัติการกวาดล้างทุ่นระเบิดเริ่มขึ้นในเดือนธันวาคม 2545 โดยความร่วมมือระหว่าง นพท.1 มูลนิธิพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และ JAHDS ทีมพลเรือนเก็บกู้ระเบิดทีมแรก ซึ่งเข้าร่วมในปฏิบัติการครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากมูลนิธิพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และ JAHDS⁵²

ศพช. ให้การฝึกอบรมพลเรือนเก็บกู้ทุ่นระเบิดจำนวน 14 คนในปี 2544 จากนั้นในเดือนมีนาคม 2545 พลเรือนชุดนี้ได้เข้าร่วมการสำรวจในพื้นที่กิ่งอำเภอโคกสูง จ.สระแก้ว และได้เริ่มการปฏิบัติการกวาดล้างทุ่นระเบิดเป็นครั้งแรกเมื่อเดือนมกราคม 2546 ที่ปราสาทสตีกก้อกธม จ.สระแก้ว ศพช. ไม่สามารถจัดฝึกพลเรือนเพิ่มขึ้นอีก 2 ชุดตามเป้าหมายได้ เนื่องจากขาดงบประมาณ

ในวันที่ 26 พฤศจิกายน 2546 มีการตรวจสอบพื้นที่ที่ผ่านการกวาดล้างแล้วจำนวน 227,209 ตารางเมตรที่กิ่งอำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว ซึ่งรวมถึงพื้นที่

⁵⁰ ศพช., "Summary of Humanitarian Mine Action in Thailand Of Year 2002 - 2003," ที่ www.tmac.go.th/mineclearance/clearance2000-2003.htm, เข้าถึงเมื่อ 12 ตุลาคม 2547.

⁵¹ จดหมายเชิญ, กิตติกรรมประกาศจากสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ และคำกล่าวในพิธีเปิดโดยพลตรีสว่างศักดิ์ ติมงคล, ผู้อำนวยการ, ศพช., วุฒิสมาชิกโรกศักดิ์ ชุณหะวัณ, ประธานมูลนิธิพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และ ฯพณฯ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น Atsushi Tokinoya, สระแก้ว, 23 มกราคม 2547.

⁵² ข้อมูลตอบแบบสอบถามของ Landmine Monitor โดย Wataru Sugaya, JAHDS, 24 กุมภาพันธ์ 2547; สุทธิเกียรติ โสภณิก, มูลนิธิพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ, 23 กุมภาพันธ์ 2547.

ทางการเกษตรที่ นพท.1 กวาดล้างจำนวน 94,360 ตารางเมตร และพื้นที่ที่ถูกกวาดล้างโดย JAHDS และมูลนิธิพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ อีก 132,849 ตารางเมตร⁵³

นพท. 2 กวาดล้างพื้นที่ใกล้กับตลาดการค้าชายแดน แหล่งน้ำและเส้นทางชลประทาน นพท. 3 กวาดล้างพื้นที่ใกล้และรอบบริเวณทางหลวงและถนนสายเล็กหลายสาย ในปี 2547 นพท. 4 ได้ทำการกวาดล้างในพื้นที่โครงการหลวงจังหวัดน่าน ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนแห่งหนึ่ง และยังได้กวาดล้างพื้นที่เพื่อการผลิตทางการเกษตรที่เขาคว้อด้วย⁵⁴

นอกเหนือจากข้อมูลเรื่องการกวาดล้างทุ่นระเบิดเพื่อมนุษยธรรมข้างต้นแล้ว ทีมกวาดล้างทุ่นระเบิด 2 ทีม ได้เก็บกู้สรรพาวุธระเบิดที่ยังไม่ระเบิดและทุ่นระเบิดหลังเกิดกรณีคลังแสงของกองทัพบกที่หนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ระเบิดครั้งใหญ่ โดยได้ร่วมกันปฏิบัติการภายในรัศมี 5 กิโลเมตรจากจุดที่คลังแสงระเบิด ในระหว่างวันที่ 26 ตุลาคม-20 ธันวาคม 2544⁵⁵ ปฏิบัติการเก็บกู้ฉุกเฉินครั้งนี้ สามารถครอบคลุมพื้นที่ทั้งสิ้น 4,125,350 ตารางเมตร⁵⁶ การระเบิดครั้งดังกล่าวได้ทำลายทุ่นระเบิดสังหารบุคคลในคลังสะสมของไทยจำนวน 48,688 ทุ่น

โครงสร้างของ ศทช. ประกอบด้วยศูนย์บัญชาการที่กรุงเทพฯ ศูนย์ฝึกอบรมการปฏิบัติการตรวจค้นและทำลายทุ่นระเบิดด้านมนุษยธรรม จ.ราชบุรี ศูนย์ฝึกอบรมการปฏิบัติการแจ้งเตือน ให้ความรู้และหาข่าว จ.ลพบุรี และศูนย์ฝึกสุนัขตรวจค้นทุ่นระเบิดและผู้บังคับบัญชา จ.นครราชสีมา มีการจัดตั้งและฝึกอบรมบุคลากรของ นพท. 1, 2 และ 3 ในปี 2542 และ 2543 ส่วน นพท. 4 ถูกจัดตั้งในปี 2545 แผนการจัดตั้ง นพท. 5 ไม่เป็นไปตามกำหนดโดยมีสาเหตุส่วนใหญ่สืบเนื่องจากการขาดงบประมาณสนับสนุน⁵⁷

ในปี 2546 ศทช. เพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่จากเดิม 311 คน เป็น 451 คน โดยแบ่งเป็นเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์บัญชาการ 40 คน ศูนย์ฝึกอบรมการปฏิบัติการตรวจ

⁵³ จดหมายเชิญ ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2546 และรายงานของ นพท.1/ศทช. แจกจ่ายเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2546 ในระหว่างการตรวจและพิสูจน์การกวาดล้างทุ่นระเบิด.

⁵⁴ การสัมภาษณ์ พลตรีธีรพงศ์ ติงคธศ. ศทช., 26 เมษายน 2547.

⁵⁵ พันตรีสุรินทร์ ปริญญาภาพ, นพท.1, การนำเสนอของ นพท.1, ในพิธีส่งมอบเครื่องจักรกล PROMAC (BDM-48) และวัตุระเบิด, บ้านหนองหญ้าแก้ว, จ.สระแก้ว, 23 มกราคม 2545; “คลังแสงกองทัพระเบิด - ทั้งเมืองหวั่นระเบิดปะทุอีก,” *เดอะเนชั่น*, 26 ตุลาคม 2544; “เหตุระเบิด - ระเบิดเก่า จุกระเบิดเอง กองทัพสรุป,” *บางกอกโพสต์*, 29 ตุลาคม 2544; ศทช., “รายละเอียดเรื่องความพยายามของ ศทช. ในการช่วยเหลือที่หนองสาหร่าย อ. ปากช่อง จ. นครราชสีมา,” *จดหมายข่าว ศทช.*, พฤศจิกายน 2544; “การสะสมในคลังแสงและการทำลายทุ่นระเบิดสังหารบุคคลในไทย,” ตีพิมพ์โดยพลตรีทิด สุสมตธาน, นครเจนีวา, 30 พฤษภาคม 2545.

⁵⁶ จดหมายชี้แจงทบทวนจาก David McCracken, ทั้ปรึกษา ศทช., 12 มีนาคม 2545.

⁵⁷ การตอบคำถาม จาก พลตรีธีรพงศ์ ติงคธศ., ศทช., 12 มีนาคม 2547.

ค้ำและทำลายทุระเบิดด้านมนุษยธรรม 32 คน ศูนย์ฝึกอบรมการปฏิบัติการแจ้งเตือน ให้ความรู้และหาข่าว 11 คน ศูนย์ฝึกสุนัขตรวจค้นทุระเบิดและผู้บังคับสุนัข 15 คน สำหรับ นปท. 1, 2 และ 3 มีเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยละ 99 คน และ นปท. 4 มีเจ้าหน้าที่ 56 คน ศพช. มีสุนัขตรวจค้นทุระเบิด 26 ตัว เครื่องจักรกล 4 เครื่อง (SDDTs 2 เครื่อง Tempest T-10 1 เครื่อง และ BDM-48 1 เครื่อง) เครื่องตรวจค้นระเบิด “Vallon 21” 83 เครื่อง และเครื่องตรวจค้นระเบิด “Mine Lap” 34 เครื่อง⁵⁸

การให้ความรู้เรื่องการเสี่ยงภัยจากทุระเบิด

ในปี 2546 นปท. ทั้ง 4 หน่วย และองค์กรพัฒนาเอกชน 2 องค์กร คือ องค์กรแฮนด์แคปอินเตอร์เนชั่นแนล- ประเทศไทย (HI) และ ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย (ADPC) ดำเนินกิจกรรมให้ความรู้เรื่องการเสี่ยงภัยจากทุระเบิดตลอดแนวชายแดนไทยฝั่งตะวันออก ตะวันตก และเหนือ มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมรวมทั้งสิ้น 170,890 คน ผ่านทาง นปท. 169,461 คน ผ่านทาง HI 1,079 คน และผ่านทาง ADPC 350 คน

จากข้อมูลที่ได้รับรายงานใน Landmine Monitor ฉบับก่อนหน้า⁵⁹ มีประชากรรวม 370,000 คน ได้รับการอบรมความรู้เรื่องภัยจากทุระเบิดระหว่างปี 2543-2546 ก่อนปี 2542 รัฐบาลได้ดำเนินการเพื่อสร้างความตระหนักเรื่องภัยทุระเบิดเพียงเล็กน้อยเท่านั้น คณะทำงานไทยรณรงค์เพื่อยุติทุระเบิดได้จัดโครงการหลายโครงการในระหว่างปี 2540-2543 ตามอาณัติที่มีอยู่ ศพช. ได้เริ่มฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในเดือนสิงหาคม 2542⁵⁹ และโครงการแจ้งเตือน-ให้ความรู้จากภัยทุระเบิดก็เริ่มต้นขึ้นในอีกหนึ่งปีต่อมา โดยระหว่างเดือนสิงหาคม 2543-2545 ศพช. สามารถเข้าถึงชุมชน 248 แห่ง ซึ่งมีประชากรรวม 185,888 คน⁶⁰ ในปี 2546 นปท. จัดการอบรมให้แก่ประชากร 169,461 คนจาก 87 ชุมชนใน 9 จังหวัด⁶¹

⁵⁸ คัดมาจากแหล่งเดียวกัน

⁵⁹ รายงานความโปร่งใส, พอร์ม I, 17 เมษายน 2544.

⁶⁰ ข้อมูลตอบคำถามของ Landmine Monitor โดย ศพช. วันที่ 24 มกราคม 2546. ศพช. ได้รายงานก่อนหน้านี้ว่าเข้าถึงชาวบ้าน 94,246 คนในปี 2544 และ 45,273 คนในปี 2545.

⁶¹ ข้อมูลตอบแบบสอบถามของ Landmine Monitor โดย ศพช., ได้รับเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2547.

ADPC ซึ่งเป็นศูนย์กลางการฝึกอบรมระดับนานาชาติ ได้จัดการฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องการเลี่ยงภัยจากทุ่นระเบิดให้กับเจ้าหน้าที่รัฐและครูตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมา ในปี 2546 ADCP จัดการอบรมเรื่อง “โครงการอบรมความรู้เรื่องภัยจากทุ่นระเบิดในชุมชนที่ได้รับผลกระทบสูง” ในสามจังหวัดคือ จังหวัดสุรินทร์ (17-18 พฤศจิกายน) จังหวัดศรีสะเกษ (20-21 พฤศจิกายน) และจังหวัดเชียงราย (11-12 ธันวาคม) มีผู้นำชุมชนจำนวน 302 คน เข้าร่วมโครงการ⁶² มีการจัดพิมพ์หนังสือเล่มเล็กเรื่องความรู้เรื่องทุ่นระเบิดและการปฏิบัติตนเพื่อความปลอดภัยจากทุ่นระเบิดนับพันเล่มและแจกจ่ายให้แก่ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยทุ่นระเบิด⁶³ ในวันที่ 5-6 กุมภาพันธ์ 2547 ADPC ได้จัดการอบรมให้ความรู้เรื่องภัยจากทุ่นระเบิดให้แก่เจ้าหน้าที่และครู 48 คนที่กิ่งอำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว ADPC อยู่ในระหว่างเตรียมการเพื่อจัดการฝึกอบรมให้แก่ชุมชนที่ได้รับผลกระทบสูงตลอดแนวชายแดนไทย-พม่า ในระหว่างเดือนมีนาคม 2547-มีนาคม 2548 โครงการนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) เป้าหมายของโครงการได้แก่ ครู นักเรียน และครอบครัวของเด็กนักเรียน⁶⁴ ตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมา มีผู้ผ่านการอบรมจาก ADPC จำนวนทั้งสิ้น 1,590 คน

ในปี 2546 องค์การแฮนด์แคปอินเตอร์เนชันแนล ประเทศไทย (HI) ได้จัดโครงการฝึกอบรม 3 ครั้ง มีผู้เข้ารับการอบรมรวม 1,079 คน⁶⁵ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2546 ถึง เมษายน 2547 HI ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแห่งสหภาพยุโรป (ECHO) ในการจัด “โครงการให้ความช่วยเหลือผู้ลี้ภัยสัญชาติพม่าเพื่อให้พึ่งพาตนเองในด้านการให้ความรู้เรื่องทุ่นระเบิดและการฟื้นฟูสมรรถภาพ” เพื่อตอบสนองความจำเป็นเร่งด่วนของผู้ลี้ภัยและผู้พลัดถิ่นในค่ายผู้ลี้ภัยตลอดแนวชายแดนไทย-พม่า ทั้งในเขตจังหวัดตาก แม่ฮ่องสอน ราชบุรี และกาญจนบุรี โครงการในลักษณะเดียวกันนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ในปี 2546 กลุ่มเป้าหมายได้แก่ บุคลากรที่เป็นผู้ลี้ภัยและหัวหน้าค่ายผู้ลี้ภัยทั้ง 8 ค่ายใน จังหวัดตาก (แม่หละ อุ่มเบี้ยม นุโพ) แม่ฮ่องสอน (ปางควาย แม่ลามาทหลวง แม่กองคา) และราชบุรี

⁶² ข้อมูลคอบแบบสอบถามของ Landmine Monitor โดย สิริกาญจน์ คหัญฐา, เจ้าหน้าที่ประสานงานภาครัฐ, ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย, จ.ปทุมธานี, 17 กุมภาพันธ์ 2547.

⁶³ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์, อติวรรณ คุณากินันท์, ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย, 4 กุมภาพันธ์ 2547.

⁶⁴ ข้อมูลคอบแบบสอบถามของ Landmine Monitor โดย ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย, 17 กุมภาพันธ์ 2547.

⁶⁵ องค์การแฮนด์แคปอินเตอร์เนชันแนล ประเทศไทย, “ร่างรายงานประจำปี 2546”, พฤษภาคม 2547.

(ถ้าหิน) และกาญจนบุรี (ดอนยาง)⁶⁶

ในระหว่างเดือนกันยายน 2546-กุมภาพันธ์ 2547 HI จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้เรื่องการเสี่ยงภัยจากทุ่นระเบิดแก่เด็ก ๆ และได้แจกหนังสือการ์ตูนเรื่อง “จดหมายจากเพื่อนชายแดน” ฉบับภาษาไทยจำนวน 1,500 เล่ม และภาษาอังกฤษ 1,000 เล่ม ในการจัดกิจกรรม “No Mine Day” ในปลายเดือนพฤศจิกายน HI ได้แจกเสื้อและร่มที่มีข้อความให้ความรู้เรื่องทุ่นระเบิด เด็กนักเรียนได้รับแจกโปสเตอร์และแผ่นพับ⁶⁷ ในปี 2546 ได้แจกจ่ายโปสเตอร์จำนวน 1,430 แผ่น และแผ่นพับ 3,355 แผ่น⁶⁸ ในเดือนมีนาคม 2546 HI ได้ยุติโครงการการให้ความรู้เรื่องการป้องกันภัยจากทุ่นระเบิดและการช่วยเหลือผู้ประสบภัยโดยชุมชนในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีระยะเวลาดำเนินการ 3 ปี ในเดือนเดียวกับการสำรวจจำนวนผู้ประสบภัยในโรงพยาบาลอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้สิ้นสุดลงหลังจากดำเนินการครบ 2 ปี ในระหว่างปี 2543-2546 HI ได้ให้ความรู้เรื่องการเสี่ยงภัยจากทุ่นระเบิดแก่กลุ่มเป้าหมาย รวมจำนวน 25,290 คน

ในระหว่างเดือนเมษายน 2544 ถึงมีนาคม 2545 สำนักงานคาทอลิกสงเคราะห์ผู้ประสบภัยและผู้ลี้ภัย (โคเออร์) ได้ให้ความรู้เรื่องการเสี่ยงภัยจากทุ่นระเบิดแก่นักเรียนจำนวน 1,500 คน⁶⁹

ไทยได้รายงานกิจกรรมการแจ้งเตือน-ให้ความรู้เรื่องทุ่นระเบิดของหน่วยปฏิบัติการทุ่นระเบิดเพื่อมนุษยธรรมในรายงานความโปร่งใสตามมาตรา 7 ส่งมอบเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2547, 22 กรกฎาคม 2546 และ 30 เมษายน 2544

ความช่วยเหลือและทุนสนับสนุนในปฏิบัติการทุ่นระเบิด

ในปีงบประมาณ 2547 (ตุลาคม 2546-กันยายน 2547) ศพช. ได้รับงบประมาณจากรัฐบาลไทยทั้งสิ้น 38.8 ล้านบาท (933,489 ดอลลาร์สหรัฐ) สำหรับปฏิบัติการทุ่นระเบิดด้านมนุษยธรรม⁷⁰

⁶⁶ ข้อมูลตอบแบบสอบถาม โดย ศุภิรา ชนเห็นชอบ, ผู้จัดการงานพัฒนาค้นคนพิการ, องค์การเฮนดีแคปอินเตอร์เนชันแนล ประเทศไทย, กรุงเทพฯ, 8 กุมภาพันธ์ 2547.

⁶⁷ นำเสนอโดย วนิชพร แพรสุชื่น, ที่ปรึกษาค้นเทคนิคการให้ความรู้เรื่องการป้องกันภัยจากทุ่นระเบิด, องค์การเฮนดีแคปอินเตอร์เนชันแนล ประเทศไทย, กรุงเทพฯ, 8 กุมภาพันธ์ 2547.

⁶⁸ องค์การเฮนดีแคปอินเตอร์เนชันแนล ประเทศไทย, “ร่างรายงานประจำปี 2546.”

⁶⁹ ดู Landmine Monitor Report 2002, หน้า 491.

⁷⁰ ข้อมูลตอบคำถาม พลตรีธีรศักดิ์ ตี๋มงคล, ศพช., 24 กุมภาพันธ์ 2547.

รัฐบาลไทยจัดสรรงบประมาณสำหรับ คทช. ในปี 2546 จำนวน 35 ล้านบาท ปี 2545 จำนวน 32 ล้านบาท ปี 2544 จำนวน 40 ล้านบาท ปี 2543 จำนวน 16.4 ล้านบาท และกองบัญชาการทหารสูงสุดจัดสรรเพิ่มเติมให้อีก 1.6 ล้านบาทในปีงบประมาณ 2543

รัฐบาลไทยใช้จ่ายงบประมาณจำนวน 7,349,500 บาท (176,822 ดอลลาร์สหรัฐ) ในการเป็นเจ้าภาพการประชุมรัฐภาคีครั้งที่ 5⁷¹ ในจำนวนดังกล่าวได้รวมถึงเงินประมาณ 6.9 ล้านบาท (166,007 ดอลลาร์สหรัฐ) ที่ คทช. ได้รับผ่านกองบัญชาการทหารสูงสุดด้วย⁷²

จากข้อมูลที่ได้รับ Landmine Monitor ได้รับ มีการบริจาคเงินจากนานาชาติเพื่อปฏิบัติการทุ่นระเบิดของไทยในปี 2546 ในมูลค่าประมาณ 1.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งมีแหล่งที่มาคือประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น แคนาดา นอร์เวย์ ออสเตรเลีย สำนักงานความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแห่งสหภาพยุโรป (ECHO) สำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) และกองทุนเพื่อการพัฒนาเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF)

สหรัฐอเมริกาเป็นผู้บริจาคเพื่อปฏิบัติการทุ่นระเบิดรายใหญ่ที่สุดสำหรับไทย โดยมียอดบริจาครวมประมาณ 13.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ นับแต่ปี 2542 เป็นต้นมา สหรัฐอเมริกาได้ประกาศว่าตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 เป็นต้นไป จะไม่ให้การสนับสนุนเป็นเงินสดโดยตรง แต่ก็ได้ให้ความช่วยเหลือในรูปแบบที่ไม่ใช่ตัวเงินในมูลค่าประมาณ 70,000 ดอลลาร์สหรัฐ ในปีงบประมาณ 2547 เนื่องจาก คทช. ยังคงใช้เครื่องจักรกล SDTT-48 (Pearson) และเครื่องกวาดล้างทุ่นระเบิด TEMPEST เพื่อเหตุผลด้านการวิจัยและพัฒนาภายใต้การอุปถัมภ์ของกระทรวงกลาโหมสหรัฐ นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกายังได้ช่วยซ่อมบำรุงรถบรรทุกให้ คทช. ด้วย⁷³ ในปีงบประมาณ 2545 สหรัฐอเมริกาได้ให้ทุนจำนวน 801,000 ดอลลาร์สหรัฐ สนับสนุนการเก็บกู้ทุ่นระเบิดเพื่อมนุษยธรรม⁷⁴ ปีงบประมาณ 2544 สนับสนุน 1.77 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ปี 2543 สนับสนุน 3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และในปี 2542 สนับสนุน 1.75

⁷¹ การสัมภาษณ์ ศวินธ์ เจริญสุวรรณ, กระทรวงการต่างประเทศ, 18 กุมภาพันธ์ 2547.

⁷² การสัมภาษณ์ พลตรีรังสรรค์ ติมงคล, คทช. 24 กุมภาพันธ์ 2547. กองบัญชาการทหารสูงสุดจัดสรรงบประมาณในขั้นแรกจำนวน 5.5 ล้านบาทและได้จัดสรรเพิ่มให้อีก 1.4 ล้านบาท รองนายกรัฐมนตรีได้จัดสรรให้อีก 500,000 บาท. คทช., รายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานทุ่นระเบิดเพื่อมนุษยธรรมระดับชาติครั้งที่ 1, ณ สภาความมั่นคงแห่งชาติ, กรุงเทพฯ, 18 ธันวาคม 2545.

⁷³ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ จาก พันตรี Scott Elder, JUSMAG, กรุงเทพฯ, 9 กุมภาพันธ์ 2547.

⁷⁴ กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา, "To Walk the Earth in Safety." กันยายน 2545, หน้า 30.

ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ศทช. รายงานว่ายอดรวมทุนสนับสนุนการสำรวจผลกระทบจากทุระเบิดระหว่างปี 2543-2544 มีจำนวน 1,655,075 ดอลลาร์สหรัฐฯ บรรดาผู้สนับสนุนทุน ได้แก่ ประเทศนอร์เวย์ (450,518 ดอลลาร์สหรัฐฯ) สหราชอาณาจักร (449,700 ดอลลาร์สหรัฐฯ) สหรัฐอเมริกา (308,105 ดอลลาร์สหรัฐฯ) กองทุนแห่งสหประชาชาติ (154,052 ดอลลาร์สหรัฐฯ) ออสเตรเลีย (100,700 ดอลลาร์สหรัฐฯ) แคนาดา 100,000 (ดอลลาร์สหรัฐฯ) และฟินแลนด์ 92,000 (ดอลลาร์สหรัฐฯ)⁷⁵

นอกจากสหรัฐอเมริกาและการสำรวจผลกระทบจากทุระเบิดแล้ว ไทยยังไม่ได้รับทุนสนับสนุนใดใดในปริมาณมากจากนานาชาติเพื่อปฏิบัติการทุระเบิด

ในปี 2546 รัฐบาลแคนาดาสนับสนุนทุนจำนวน 7,335 ดอลลาร์สหรัฐฯ ให้แก่ ศทช./คณะทำงานไทยรณรงค์เพื่อยุติทุระเบิด เพื่อการจัดสัมมนาปฏิบัติการทุระเบิดระดับอาเซียน อันเป็นการเตรียมการประชุมรัฐภาคีครั้งที่ 5 และยังได้สนับสนุนทุนจำนวน 7,280 ดอลลาร์สหรัฐฯ แก่คณะทำงานรณรงค์เพื่อยุติทุระเบิดของฟิลิปปินส์ เพื่อการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการสำหรับกลุ่มปฏิบัติการที่ไม่ใช้รัฐที่กรุงเทพฯ ในปี 2545 รัฐบาลแคนาดาบริจาคเครื่องจักรกลกวาดล้างทุระเบิด PROMAC (BDM 48) และสารเคมีจุดระเบิด FIXOR ที่ผลิตในแคนาดา ในมูลค่าประมาณ 340,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ ให้แก่ นพท.1 อย่างเป็นทางการ แคนาดา รายงานว่าทุนสนับสนุนปฏิบัติการทุระเบิดที่ให้แกในไทยในปี 2544 มีมูลค่ารวม 295,972 ดอลลาร์สหรัฐฯ⁷⁶

ญี่ปุ่นรายงานต่อ Landmine Monitor ว่าในปี 2546 ได้บริจาคเงินให้แก่องค์กรพันธมิตรแห่งญี่ปุ่นเพื่อการสนับสนุนด้านการกวาดล้างทุระเบิดเพื่อมนุษยธรรม (JAHDS) จำนวน 77.7 ล้านเยน (637,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ) สำหรับการกวาดล้างทุระเบิดในไทย⁷⁷ ญี่ปุ่นรายงานต่อสหประชาชาติว่าได้สนับสนุนปฏิบัติการทุระเบิดในไทย ด้วยทุนจำนวน 436,187 ดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2545 และ 476,081

⁷⁵ โทรสารจาก ศทช., 27 มิถุนายน 2544.

⁷⁶ ฐานข้อมูล Mine Action Investments ที่ www.mineactioninvestment.org, เข้าถึงเมื่อ 12 ตุลาคม 2547.

⁷⁷ JAHDS ใช้ทุนดังกล่าวในโครงการกวาดล้างทุระเบิดบริเวณปราสาทสติกก็อธอม ซึ่งเป็นการดำเนินการร่วมกับ ศทช. และทีมพลเรือนของมูลนิธิพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ โครงการนี้มีงบประมาณ 1.39 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ มูลนิธิฯ จัดหาผู้เก็บทุระเบิด 50 คน และค่าใช้จ่ายปฏิบัติการประมาณ 800,000 บาท (19,247 ดอลลาร์สหรัฐฯ) ในปี 2546. การตอบแบบสอบถาม Landmine Monitor โดยศูนย์เกียรติ โสภณิก, ผู้อำนวยการ, มูลนิธิพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ, 23 กุมภาพันธ์ 2547; สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ สุทธิเกียรติ โสภณิก, มูลนิธิพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ, 25 กุมภาพันธ์ 2547.

ดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2542⁷⁸ ศพช. ระบุว่า ญี่ปุ่นได้จัดสรรทุนจำนวน 400,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ ให้แก่ไทยในปี 2543 ผ่านทางกองทุนอิสระแห่งสหประชาชาติ เพื่อปฏิบัติการทุ่นระเบิด แต่ไทยสามารถนำทุนดังกล่าวมาใช้ได้ในช่วงปี 2545⁷⁹

ในปี 2546 นอร์เวย์บริจาคทุนจำนวน 252,000 โครนเนอร์เวย์ (35,582 ดอลลาร์สหรัฐฯ) เพื่อสนับสนุนกิจกรรมของคณะทำงานไทยรณรงค์เพื่อยุติทุ่นระเบิด ในการจัดเตรียมการประชุมรัฐภาคีครั้งที่ 5 โดยได้มอบให้แก่องค์กรเยลลูติตสเกราะท์ผู้ลี้ภัย (JRS) จำนวน 150,000 โครนเนอร์เวย์ และศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย (ADPC) จำนวน 102,000 โครนเนอร์เวย์⁸⁰ นอกจากนี้ นอร์เวย์ยังได้มอบทุนจำนวน 460,000 บาท ให้แก่ ADPC เพื่อสนับสนุนการจัดโครงการให้ความรู้เรื่องภัยจากทุ่นระเบิด⁸¹ นอร์เวย์รายงานต่อสหประชาชาติว่าได้ให้ทุนสนับสนุนปฏิบัติการทุ่นระเบิดในไทยเป็นจำนวน 80,111 ดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2544 และ 375,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2542

ในปี 2546 ADPC ได้รับเงินสนับสนุนจาก UNICEF จำนวน 40,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อใช้ในโครงการให้ความรู้เรื่องการป้องกันภัยจากทุ่นระเบิดบริเวณแนวชายแดนไทย-พม่า⁸² และได้รับอีก 30,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ จากออสเตรเลีย แคนาดา นอร์เวย์ และ UNICEF สำหรับจัดการสัมมนาระดับภูมิภาคในเดือนสิงหาคม 2546 ที่กรุงเทพฯ⁸³

องค์การสันติแคปอินเตอร์เนชันแนล-ประเทศไทย (HI) ได้รับงบประมาณจากสำนักงานความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแห่งสหภาพยุโรป (ECHO) จำนวน 200,000 ยูโร (226,300 ดอลลาร์สหรัฐฯ)⁸⁴ เพื่อสนับสนุน “โครงการให้ความช่วยเหลือผู้ลี้ภัยสัญชาติพม่าเพื่อให้พึ่งตนเองในเรื่องการให้ความรู้เรื่องทุ่นระเบิด

⁷⁸ ฐานข้อมูลการลงทุนด้านปฏิบัติการทุ่นระเบิด Mine Action Investments.

⁷⁹ รายงานของคณะกรรมการอำนวยการโครงการ ศพช./UNDP โดย พลตรีภคิ ศุภสมสถาน, ศพช., 15 มกราคม 2546.

⁸⁰ จดหมายจาก Merete Field Brattested, รองอธิบดี, กระทรวงการต่างประเทศ, นอร์เวย์, 21 มีนาคม 2546; การสัมภาษณ์ May-Elin Stener, ที่ปรึกษา, กรมความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม, กระทรวงการต่างประเทศนอร์เวย์, 25 พฤษภาคม 2547. อัศวราแลกเปลี่ยน 1 ดอลลาร์สหรัฐฯ = 7.0819 โครนเนอร์เวย์, ธนาคารสำรองแห่งสหรัฐอเมริกา, รายการอัตราแลกเปลี่ยน (รายปี), 5 มกราคม 2547.

⁸¹ ข้อมูลตอบคำถามจาก สิริกาญจน์ คหิวสุธา, ผู้ประสานงานภาครัฐและเอกชน, ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย, 17 กุมภาพันธ์ 2547; การสอบถามทางโทรศัพท์เพื่อความกระจ่าง, 1 มีนาคม 2547.

⁸² การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ สิริกาญจน์ คหิวสุธา, ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย, 14 เมษายน 2547.

⁸³ ข้อมูลตอบคำถาม สิริกาญจน์ คหิวสุธา, ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย, 17 กุมภาพันธ์ 2547; การสอบถามทางโทรศัพท์เพื่อความกระจ่าง, 1 มีนาคม 2547.

⁸⁴ อัศวราแลกเปลี่ยน 1 ยูโร = 1.1315 ดอลลาร์สหรัฐฯ

และการฟื้นฟูสมรรถภาพ” ในค่ายผู้ลี้ภัย 8 แห่งใน 4 จังหวัด ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2546-เมษายน 2547 และได้รับทุนจากสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) จำนวน 142,212 ดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อใช้สำหรับโครงการเดียวกันในปี 2546⁸⁵ นอกจากนี้ คณะผู้แทนถาวรไทยแห่งสหประชาชาติและกรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ได้สนับสนุนทุนสำหรับการจัดพิมพ์หนังสือการ์ตูนเรื่อง “จดหมายจากเพื่อนชายแดน” และการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการให้ความรู้เรื่องการเสี่ยงภัยจากทุ่นระเบิดแก่นักเรียนในระหว่างเดือนกันยายน 2546-กุมภาพันธ์ 2547 เป็นจำนวนรวม 6,325 ดอลลาร์สหรัฐฯ

ในระหว่างปี 2546 มูลนิธิชาเทียมในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้รับเงินบริจาคจากภายในประเทศจำนวน 18,000,000 บาท (433,062 ดอลลาร์สหรัฐฯ)⁸⁶ สำนักงานคทาออลิกสงเคราะห์ผู้ประสบภัยและผู้ลี้ภัย (โคเออร์) ให้ทุนแก่นักเรียนที่เป็นทายาทของผู้ประสบภัยจากทุ่นระเบิดในจังหวัดสระแก้ว และในปี 2546 ได้รับบริจาคเงินจำนวน 600,000 บาท (14,435 ดอลลาร์สหรัฐฯ) จากผู้บริจาคชาวไทยและจากมูลนิธิ Kinder Mission Work ประเทศเยอรมัน⁸⁷

ผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทุ่นระเบิด

ในปี 2546 นพท. 1 และ 3 ได้มีบันทึกจำนวนผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตจากภัยทุ่นระเบิดไว้ 29 ราย (เสียชีวิต 4 รายและบาดเจ็บ 25 ราย) ในบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาในจังหวัดสระแก้ว สุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ และบริเวณชายแดนไทย-ลาว ในจังหวัดอุบลราชธานี⁸⁸ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจำนวนดังกล่าวได้เพิ่มขึ้นจาก 19 คน ในปี 2545 ตามบันทึกข้อมูลที่ ศทช. จัดทำไว้⁸⁹ Landmine Monitor ได้ระบุว่าผู้ได้รับบาดเจ็บจากทุ่นระเบิดอีก 17 คนที่มาจากส่วนอื่นของ

⁸⁵ ข้อมูลตอบคำถามโดย ศุภิรา ขนเห็นชอบ, ผู้จัดการงานพัฒนาด้านคนพิการ, องค์การแอ็คแคปอินเตอร์เนชันแนล ประเทศไทย, กรุงเทพฯ, 8 กุมภาพันธ์ 2547.

⁸⁶ โทรสารจาก จิตรา เจริญทรัพย์, เจ้าหน้าที่ธุรการ, มูลนิธิชาเทียมในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี, เชียงใหม่, 9 กุมภาพันธ์ 2547; การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, 13 กุมภาพันธ์ 2547.

⁸⁷ การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ จรัสกร หนันคศิริธรรม, สำนักงานคทาออลิกสงเคราะห์ผู้ประสบภัยและผู้ลี้ภัย, กรุงเทพฯ, 12 กุมภาพันธ์ 2547.

⁸⁸ ข้อมูลตอบคำถามจากพลตรีธำรงค์ศักดิ์ ตีมงคล, ศทช., 24 กุมภาพันธ์ 2547; และดู ศทช., “สรุปการปฏิบัติการทุ่นระเบิดในประเทศไทย.”

⁸⁹ ศทช., “สรุปการปฏิบัติการทุ่นระเบิดในประเทศไทย.”

ประเทศในปี 2545 รวมทั้งผู้ประสบภัยชาวกัมพูชาอีก 3 คน⁹⁰ ยังคงไม่มีกลไกเพื่อการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วประเทศ และ ณ เดือนมิถุนายน 2547 ระบบการรายงานของ นปท. เพื่อการจัดเก็บข้อมูลลงในระบบฐานข้อมูล IMSMA ที่ ศทช. ติดตั้งไว้ยังคงปฏิบัติการได้ไม่เต็มที่

การรายงานเรื่องผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตจากทุ่นระเบิดยังคงมีอย่างต่อเนื่องในปี 2547 ในช่วง 6 เดือนแรกของปี ศทช. จัดเก็บข้อมูลผู้ประสบภัยรายใหม่ได้ 13 คน (ตาย 2 และบาดเจ็บ 11) จำนวนนี้ได้รวมถึงเจ้าหน้าที่ในหน่วยฝึกปืนเขตแดนไทยที่เหยียบทุ่นระเบิด M 14 และได้รับบาดเจ็บที่ท่าขณะตรวจค้นทุ่นระเบิดใกล้บริเวณตลาดการค้าชายแดนไทย-ลาว ในจังหวัดอุตรดิตถ์⁹¹ และมีทหารรายอื่นๆ อีกจำนวนหนึ่ง ได้รับบาดเจ็บเล็กน้อย⁹² นอกจากนี้ ยังได้มีการรายงานว่า เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2547 ชาวบ้าน 2 คนจากจังหวัดสระแก้วได้รับบาดเจ็บ ทำให้คนหนึ่งสูญเสียขาระดับเหนือเข่า 1 ข้าง และอีกคนหนึ่งกระดูกแขนหัก⁹³ ในเดือนมิถุนายน ตำรวจ 4 นายได้รับบาดเจ็บจากทุ่นระเบิด 2 ทุ่น ขณะให้ความคุ้มครองแก่ครู ในระหว่างสถานการณ์ไม่สงบภายในที่จังหวัดนราธิวาสใกล้ชายแดนไทย-มาเลเซีย⁹⁴

ข้อมูลผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทุ่นระเบิดที่มีความครอบคลุมมากที่สุดเท่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่อข้อมูลจากการสำรวจผลกระทบจากทุ่นระเบิดในเดือนพฤษภาคม 2544⁹⁵ ผลการสำรวจระบุข้อมูลผู้ประสบภัย “รายใหม่-ในช่วงไม่นานมานี้” จำนวน 346 คน โดยมียอดรวมทั้งสิ้น 3,468 คน เสียชีวิต 1,497 คน และบาดเจ็บ 1,971 คน ซึ่งชี้ให้เห็นว่า จำนวนผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตจากทุ่นระเบิดและสรรพาวุธระเบิดที่ยังไม่ระเบิด สูงกว่าสถิติที่มีก่อนหน้านี้⁹⁶ อุบัติเหตุที่ได้รับการบันทึกไว้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นที่ชายแดนไทยกัมพูชา กล่าวคือ มีผู้ประสบ

⁹⁰ ดูข้อมูลเพิ่มเติมที่ *Landmine Monitor Report 2003*, หน้า 466.

⁹¹ ศทช. “สรุปการปฏิบัติการทุ่นระเบิดในประเทศไทย.”

⁹² “ทหารเหยียบกับระเบิดที่ชายแดนไทย-ลาว,” *มติชนรายวัน*, 29 มกราคม 2547, หน้า 5.

⁹³ ข้อมูลจาก สุบิน โคตะ และ สมเกียรติ เชื้อสิงห์, ผู้รอดชีวิตจากภัยทุ่นระเบิดในจังหวัดสระแก้ว, 16 มีนาคม 2547.

⁹⁴ “Violence in the south” (“ความรุนแรงในภาคใต้”), *บางกอกโพสต์*, 25 มิถุนายน 2547.

⁹⁵ ในปี 2543 ศทช. ระบุว่ามิผู้ประสบภัยระหว่างปี 2512 - 2542 จำนวนรวม 1,849 คน ในจำนวนนี้เสียชีวิต 56 คน. ศทช., “แผนแม่บทการปฏิบัติการทุ่นระเบิดตามอนุสัญญาของประเทศไทย ในช่วงระยะเวลา 5 ปี, ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2543-พ.ศ. 2547),” กรุงเทพฯ, ปี 2543, หน้า 21-22. การที่สถิติมีความแตกต่างกันสืบเนื่องจากตัวแปรหลายประการ ซึ่งรวมถึงการรายงานที่ไม่สมบูรณ์ โดยที่มีผู้ประสบภัยหลายรายไม่ได้เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลและไม่ได้ลงทะเบียน; การจัดเก็บข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐบาลไม่สามารถเข้าถึงระดับหมู่บ้านเช่นที่การสำรวจผลกระทบจากทุ่นระเบิดทำได้; และการขาดแคลนทรัพยากรด้านต่างๆ.

⁹⁶ “การสำรวจผลกระทบจากทุ่นระเบิดในประเทศไทย,” หน้า 18. ผู้ประสบภัยในช่วงไม่นานมานี้ หมายถึงอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลา 2 ปีที่ก่อนวันสำรวจ ที่มสำรวจเริ่มสำรวจเมื่อเดือนกันยายน 2543 และสิ้นสุดในเดือนเมษายน 2544 ดังนั้นช่วงเวลาของเหตุการณ์อยู่ระหว่างเดือนกันยายน 2541 - เมษายน 2544 จำนวนผู้ประสบภัย 3,122 คนได้เสียชีวิตหรือบาดเจ็บก่อนหน้านั้นมากกว่า 24 เคื่

ภัยจากทุ่นระเบิดและสรรพาวุธระเบิดที่ยังไม่ระเบิด “ในช่วงไม่นานมานี้” จำนวน 195 คน ส่วนใหญ่เป็นชาย (ร้อยละ 80) หญิง 10 คน และเด็กอายุต่ำกว่า 14 ปี 4 คน ผู้ประสบภัยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 50) เป็นเกษตรกรหรือผู้ใช้แรงงานขณะประสบภัย โดยกิจกรรมที่ทำในขณะที่เกิดเหตุ รวมถึงการหาอาหาร น้ำ ไม้ฟืน หรือล่าสัตว์/ตกปลา (ร้อยละ 43) มีเพียง 50 คน (ร้อยละ 17) เท่านั้นที่เป็นทหาร และร้อยละ 14 อยู่ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ขณะประสบภัย⁹⁷

มีรายงานข่าวเกี่ยวกับช้างที่เหยียบทุ่นระเบิดปรากฏในสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องในเดือนกุมภาพันธ์ 2546 โม่แม่ลู ช้างพังอายุ 28 ปี เหยียบทุ่นระเบิดใกล้ชายแดนพม่า ทำให้บาดเจ็บที่ขาหน้าข้างซ้าย และได้รับการรักษาที่โรงพยาบาลช้าง จังหวัดลำปาง⁹⁸ ข้อมูลจากมูลนิธิเพื่อนช้างระบุว่า มีช้างจำนวนอย่างน้อย 10 เชือกได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตเนื่องจากเหยียบทุ่นระเบิด⁹⁹ ในเดือนกรกฎาคม 2547 ช้าง 9 เชือกจากจำนวน 15 เชือกที่โรงพยาบาลช้างประสบภัยจากทุ่นระเบิด ช้างเชือกที่ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางคือ โม่ตาลา ที่เหยียบทุ่นระเบิดในปี 2542 ขณะทำงานในป่าใกล้กับชายแดนด้านตะวันตก ในเขตจังหวัดตาก¹⁰⁰

การช่วยเหลือผู้รอดชีวิตจากภัยทุ่นระเบิด

ไทยมีบริการด้านการแพทย์และการฟื้นฟูสมรรถภาพในโรงพยาบาลทั้งของรัฐและเอกชน รวมถึงสถานเอนามัย โดยมีทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล อย่างไรก็ตาม มีรายงานว่าไทยยังขาดแคลนบุคลากรด้านการแพทย์และการดูแลสุขภาพในเขตชนบท ในขณะที่ทุกอำเภอและหมู่บ้านมีบริการด้านการปฐมพยาบาล แต่ผู้ป่วยที่ได้รับบาดเจ็บสาหัสและจำเป็นต้องได้รับการผ่าตัด จะถูกส่งต่อไปรับการรักษาในสถานพยาบาลระดับที่สูงขึ้นไปและมีอุปกรณ์พร้อมกว่า การรักษาด้านจิตวิทยาและการให้ความช่วยเหลือด้านสังคมยังไม่มีมากนัก โรงพยาบาลในจังหวัดชายแดนบางแห่งมีแพทย์เฉพาะทางและมีหน่วยฟื้นฟูสมรรถภาพที่สามารถจัดทำอาชีพเทียมและอุปกรณ์ช่วยเดินได้¹⁰¹

⁹⁷ คัดมาจากแหล่งเดียวกัน; หน้า 23-24. รายงานละเอียดเพิ่มเติมที่ *Landmine Monitor Report 2001*, หน้า 489.

⁹⁸ “Walking Wounded,” ภาพถ่ายพร้อมคำอธิบาย, *เดอะเนชั่น*, 18 กุมภาพันธ์ 2546, หน้า 4A.

⁹⁹ “กวางดั่งสิ่งอันตรายได้ฟื้นคืน-ทุ่นระเบิด,” *เดลินิวส์*, 6 กุมภาพันธ์ 2544, หน้า 1, 3.

¹⁰⁰ สมศักดิ์ สุทธิโส, “Motala now fully recovered,” *บางกอกโพสต์*, 22 กรกฎาคม 2547.

¹⁰¹ ดูข้อมูลเพิ่มเติมที่ องค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือ, *Landmine Victim Assistance: World Report 2002*, หน้า 244-247.

โดยทั่วไป ผู้ประสบภัยจากทุ่นระเบิดได้รับความช่วยเหลืออย่างเพียงพออย่างไรก็ตาม ภัยทุ่นระเบิดส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับครอบครัวเกษตรกรที่ยากจนตามชายขอบสังคม ซึ่งขาดแคลนค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้รอดชีวิตจากภัยทุ่นระเบิดส่วนใหญ่ได้รับการดูแลจากครอบครัวและชุมชนของตนเอง

การสำรวจผลกระทบจากทุ่นระเบิดระบุว่า มีผู้ประสบภัย “ในช่วงไม่นานมานี้” จำนวน 279 รายที่ไม่ได้เสียชีวิตทันทีขณะประสบเหตุ 134 รายได้รับการดูแลรักษาฉุกเฉิน (ร้อยละ 48) และ 13 รายได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ (ร้อยละ 5) ในขณะที่ผู้รอดชีวิต 14 รายไม่ได้รับการดูแลใดใด (ร้อยละ 5) ไม่มีผู้รอดชีวิตจากภัยทุ่นระเบิดให้ข้อมูลว่าได้รับการฝึกอาชีพ¹⁰²

ตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมา ศพช. ได้บรรจุกิจกรรมการช่วยเหลือเหยื่อทุ่นระเบิดไว้ในแผนปฏิบัติการทุ่นระเบิด มีการประสานการช่วยเหลือผู้รอดชีวิตจากภัยทุ่นระเบิดกับกระทรวงสาธารณสุข (การดูแลฉุกเฉิน) กระทรวงมหาดไทย (การฟื้นฟูสมรรถภาพ) กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (การฝึกอาชีพ) และองค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ¹⁰³ ในปี 2546 ศพช. ได้จัดหาอุปกรณ์เพื่อการประกอบอาชีพช่างตัดผมและช่างตัดเย็บเสื้อผ้าแก่ผู้รอดชีวิตจากภัยทุ่นระเบิดจำนวน 25 รายจากจังหวัดต่าง ๆ บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา¹⁰⁴ ในปี 2545 ให้การช่วยเหลือ 17 ราย และในปี 2544 ช่วยเหลือ 335 ราย¹⁰⁵ ในปี 2546 ศพช. จัดการอบรม 2 ครั้ง เรื่องการช่วยเหลือเหยื่อทุ่นระเบิดและการให้ความรู้เรื่องการเลี่ยงภัยจากทุ่นระเบิดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ชาวบ้านจากจังหวัดสุรินทร์จำนวน 96 คน และจากจังหวัดศรีสะเกษจำนวน 98 คน ผ่านการอบรมดังกล่าว¹⁰⁶

ในช่วงต้นปี 2547 Landmine Monitor ได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 30 ชุด จากที่ส่งให้โรงพยาบาลระดับอำเภอและโรงพยาบาลระดับภูมิภาคจำนวน

¹⁰² “การสำรวจผลกระทบจากทุ่นระเบิดในประเทศไทย,” หน้า 24.

¹⁰³ การร่วมอภิปรายโดยประเทศไทย, การประชุมประสานความร่วมมือเรื่องการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากทุ่นระเบิดและการส่งเสริมสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม, นครเจนีวา, 23 มิถุนายน 2547.

¹⁰⁴ การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ พันเอกธีระ สายประดิษฐ์, ศพช. 21 เมษายน 2547; การตอบแบบสอบถามของ ศพช., ได้รับเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2547, ศพช. ได้รับบริจาคจากผู้บริจาคส่วนบุคคลและการสนับสนุนจากกระทรวงกลาโหม.

¹⁰⁵ ศพช., รายงานกิจกรรมประจำเดือน มกราคม – ธันวาคม 2545; และสถิติจากการรวบรวมข้อมูลหลายแหล่งโดย ศพช. สำหรับรายงาน Landmine Monitor Report 2002.

¹⁰⁶ การสัมภาษณ์ ศรีนัย เจริญสุวรรณ์, กระทรวงการต่างประเทศ, 18 กุมภาพันธ์ 2547; การสัมภาษณ์พลตรีธีรารักษ์ คิมงคล, ศพช., 24 กุมภาพันธ์ 2547; โทรสาร จากพลตรีธีรารักษ์ คิมงคล, 24 พฤษภาคม 2547.

68 แห่งและรวมทั้งองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ มีเพียงไม่กี่แห่งเท่านั้นที่สามารถระบุจำนวนที่ได้รับการช่วยเหลือชีวิตจากภัยทุ่นระเบิด เนื่องจากขาดระบบการจัดเก็บข้อมูลผู้ประสบภัยจากทุ่นระเบิดโดยเฉพาะ ในปี 2546 โรงพยาบาลรัฐบาล ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพ และองค์กรพัฒนาเอกชน 18 แห่งรายงานว่าได้รับการด้านการแพทย์และการช่วยเหลือเคลื่อนที่แก่ผู้รอดชีวิตจากภัยทุ่นระเบิดจำนวน 582 คน¹⁰⁷

ในปี 2546 ศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ ได้ผลิตแขน-ขาเทียมจำนวน 2,350 ข้าง และแจกจ่ายไป 1,354 ข้าง ซึ่งมากกว่าในปี 2545 ที่แจกจ่ายไปเพียง 314 ข้าง และยังได้แจกเก้าอี้รถเข็น 1,289 คันและเครื่องช่วยพยุงเดิน 970 ชุด ระหว่างวันที่ 20-22 สิงหาคม 2546 ศูนย์สิรินธรได้จัดบริการหน่วยขาเทียมเคลื่อนที่ที่เป็นกรณีพิเศษที่บริเวณชายแดนไทย-ลาว จังหวัดอุบลราชธานี เนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ 4 รอบ (48 พรรษา) ผู้ที่มาใช้บริการ 162 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้ประสบภัยจากทุ่นระเบิดแต่ไม่ได้มีการบันทึกสาเหตุความพิการ¹⁰⁸

มูลนิธิขาเทียมในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จัดหน่วยขาเทียมเคลื่อนที่ให้บริการฟรีแก่ผู้พิการในจังหวัดห่างไกลอย่างต่อเนื่อง ในปี 2546 มีผู้รอดชีวิตจากภัยทุ่นระเบิดจำนวน 62 คนเข้ามาใช้บริการที่หน่วยบริการ 5 หน่วย ในจังหวัดพังงา กรุงเทพฯ จันทบุรี ร้อยเอ็ด และอุบลราชธานี เนื่องจากข้อมูลในคอมพิวเตอร์สูญหาย จึงไม่สามารถระบุจำนวนขาเทียมและเครื่องช่วยพยุงการเดินที่ได้แจกจ่ายไปในปี 2546¹⁰⁹ ในปี 2545 มูลนิธิฯ ได้มอบขาเทียมจำนวน 1,155 ขา และไม้ค้ำยัน 506 ข้าง แก่ผู้พิการจำนวน 1,043 คน ในจำนวนนี้เป็นผู้รอดชีวิตจากภัยทุ่นระเบิดจำนวน 209 คน และในปี 2544 ได้มอบขาเทียม 1,746 ข้าง แก่ผู้พิการ 1,140 คน โดยในจำนวนนี้ รวมถึงผู้รอดชีวิตจากภัยทุ่นระเบิด 211 คน¹¹⁰ เป็นเวลากว่า 10 ปีแล้วที่มูลนิธิขาเทียมได้ผลิตขาเทียมถึง 10,500 ข้าง โดยใช้วัสดุภายในท้องถิ่น มีการออกแบบให้เหมาะสมกับสภาพอากาศและการใช้งานในไทย จึงมีต้นทุน

¹⁰⁷ ข้อมูลตอบแบบสอบถามจากโรงพยาบาลประจำอำเภอ ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพ และองค์กรเอกชนในประเทศไทย, เคื่องมือกระดูกและอวัยวะเทียม 2547; องค์การสันติแค้นเคอร์เนชันแนล-ประเทศไทย, "รายงานประจำปี 2546," กรุงเทพฯ, มิถุนายน 2547.

¹⁰⁸ ข้อมูลตอบแบบสอบถาม พชรินทร์ กสิบุตร, ศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ, นนทบุรี, 11 กุมภาพันธ์ 2547; ข้อมูลตอบแบบสอบถาม, ศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ, 28 มกราคม 2546.

¹⁰⁹ โทรสารจากมูลนิธิขาเทียม, เชียงใหม่, 1 มีนาคม 2547.

¹¹⁰ ข้อมูลตอบแบบสอบถาม โดย วิภาคนา พิทักษ์, เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์, มูลนิธิขาเทียม, เชียงใหม่, 24 กุมภาพันธ์ 2546; ข้อมูลตอบคำถาม รองศาสตราจารย์ นายแพทย์เทอดชัย ชิวะเกตุ, ผู้อำนวยการ, มูลนิธิขาเทียม, เชียงใหม่, 7 มกราคม 2545.

การผลิตต่ำกว่าขาเทียมนำเข้าจากต่างประเทศมาก¹¹¹ ในเดือนพฤษภาคม 2546 มูลนิธิฯ ได้เปิดสำนักงาน ศูนย์ฝึกอบรม และโรงงานแห่งใหม่ที่จังหวัดเชียงใหม่ มีการว่าจ้างช่างเทคนิค 12 คนประจำโรงงาน และเริ่มฝึกอบรมการผลิตขาเทียมระดับเหนือขาขึ้นในเดือนมิถุนายน 2546¹¹² ในปี 2547 มูลนิธิฯ มีโครงการจัดหน่วยขาเทียมเคลื่อนที่ใน 4 จังหวัด คือ นครปฐม ตรัง น่าน และปราจีนบุรี และในอำเภอท่าช้างให้หลักของพม่าด้วย¹¹³

ตั้งแต่ปี 2525 เป็นต้นมา องค์การแฮนด์แคปอินเตอร์เนชันแนล-ประเทศไทย (HI) ได้เปิดศูนย์ผลิตกายอุปกรณ์ขาเทียมไปแล้ว 15 แห่งภายในโรงพยาบาลประจำจังหวัดต่าง ๆ องค์การฯ ได้จัดโครงการอบรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานและศูนย์ผลิตกายอุปกรณ์ภายในพื้นที่รองรับผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบชายแดนไทย-พม่า ตั้งแต่ปี 2528 เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้พิการรวมถึงผู้รอดชีวิตจากภัยทุ่นระเบิดด้วย HI ยังได้แจกจ่ายเก้าอี้ล้อเข็นและจัดโครงการฝึกอาชีพแก่ผู้พิการ รวมถึงการเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรต่าง ๆ ที่ดำเนินงานช่วยเหลือผู้พิการ โครงการของ HI ที่ชายแดนไทย-กัมพูชา ในจังหวัดจันทบุรี มีการจัดฝึกอบรมช่างเทคนิคซึ่งเป็นผู้รอดชีวิตจากภัยทุ่นระเบิด และจัดตั้งศูนย์ผลิตและซ่อมขาเทียมภายในหมู่บ้านในตำบลเทพนิมิตร และตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน¹¹⁴ ในปี 2546 HI จัดอบรมด้านการทำขาเทียมและงานไม้ให้แก่ผู้ลี้ภัย 11 คน และได้ช่วยเหลือผู้พิการ 450 คน โดยจัดทำขาเทียมแก่ผู้รอดชีวิตจากภัยทุ่นระเบิดจำนวน 254 คน ในจำนวนนี้ เป็นผู้พิการรายใหม่ 99 คน และจัดซ่อมขาเทียมจำนวน 509 ข้าง¹¹⁵ ในปี 2545 ได้จัดทำขาเทียมรวม 137 ข้าง และในปี 2544 จำนวน 119 ข้าง¹¹⁶ ในปี 2546 HI ยังได้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้รอดชีวิตจากภัยจากทุ่นระเบิด

¹¹¹ สฤกษ์เดช มฤคทัต และ วรชฎ มณีรังสี, "Ready for a leap - Innovative, inexpensive, locally produced artificial legs may be set to step into the global market place" (พร้อมสำหรับก้าวกระโดด - ขาเทียมรุ่นใหม่ ราคาถูก ผลิตในไทยอาจก้าวสู่ตลาดโลก), *บางกอกโพสต์ เฮลท์ซันด์*, 20 มีนาคม 2545.

¹¹² การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์เทอดชัย ชีวะเกตุ, เลขานุการ, มูลนิธิขาเทียม, เชียงใหม่, 17 มีนาคม 2546.

¹¹³ โทรสาร มูลนิธิขาเทียม, 1 มีนาคม 2547.

¹¹⁴ การสัมภาษณ์ สุพิชิต แซ่ลี, ผู้รอดชีวิตจากภัยทุ่นระเบิดและช่างเทคนิคที่ผ่านการอบรมโดยองค์การแฮนด์แคปอินเตอร์เนชันแนล, อำเภอโป่งน้ำร้อน, จันทบุรี, 27 กุมภาพันธ์ 2546; โทรสารจากองค์การแฮนด์แคปอินเตอร์เนชันแนล สำนักงานจันทบุรี, 8 มกราคม 2546.

¹¹⁵ องค์การแฮนด์แคปอินเตอร์เนชันแนล-ประเทศไทย, รายงานประจำปี 2546," มิถุนายน 2547, หน้า 12.

¹¹⁶ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ จากองค์การแฮนด์แคปอินเตอร์เนชันแนล ประเทศไทย, 6 พฤษภาคม 2546; ข้อมูลตอบแบบสอบถาม โดย สุพจน์ บุญเต็ม, องค์การแฮนด์แคปอินเตอร์เนชันแนล สำนักงานจันทบุรี, 18 มีนาคม 2545.

จำนวนกว่า 300 คนภายในค่ายผู้ลี้ภัย สามารถคืนสู่ชุมชนในด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยมีกิจกรรมการรณรงค์ สันติภาพ และการฝึกอาชีพ อีกด้วย¹¹⁷

สำนักงานคาทอลิกสงเคราะห์ผู้ประสบภัยและผู้ลี้ภัย (โคเออร์) ได้เริ่มโครงการมอบทุนการศึกษาแก่ทายาทของผู้ประสบภัยจากทุ่นระเบิดตั้งแต่ปี 2544 ในปี 2546 ได้มอบทุนการศึกษาจำนวน 315 ทุน ปี 2545 จำนวน 200 ทุน และปี 2544 จำนวน 179 ทุน โดยทุนที่มอบนี้ครอบคลุมถึงชุดนักเรียน ชุดกีฬา เครื่องเขียน ค่าใช้จ่ายสำหรับกิจกรรมพิเศษ/ทัศนศึกษา และในบางกรณีเพื่อซ่อมแซมที่พักและการเดินทางผู้รอดชีวิตจากภัยทุ่นระเบิดจำนวน 6 คนได้รับเก้าอี้ล้อเลื่อนในปี 2546¹¹⁸

ในปี 2546 สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทยได้แจกรถเข็นจำนวน 300 คัน เครื่องช่วยพยุงการเดิน 20 ข้าง และอุปกรณ์เสริมพิเศษ 10 ชุดแก่ผู้พิการในพื้นที่ห่างไกล ในจำนวนนี้มีผู้รอดชีวิตจากภัยทุ่นระเบิดได้รับ 30 คน¹¹⁹

มูลนิธิขาเทียมของโรงพยาบาลพระมงกุฎ กรุงเทพฯ และกองทัพบก ร่วมกันจัดหน่วยบริการขาเทียมเคลื่อนที่ไปยังเขตชนบทในระหว่างปี 2547-2548 โครงการแรกจัดขึ้นในเดือนมีนาคม 2547 ที่จังหวัดตาก โดยได้แจกขาเทียมจำนวน 168 ข้าง และได้วางแผนดำเนินโครงการที่จังหวัดขอนแก่นและกำแพงเพชรเป็นลำดับต่อไป¹²⁰

สโมสรโซรอฟทีมิสท์ อินเตอร์เนชั่นแนลดูสิต แห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นองค์กรช่วยเหลือผู้หญิงได้สนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักเรียนหญิงตั้งแต่เดือนมกราคม 2545 เป็นต้นมา ในปี 2546 ได้มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นทายาทของผู้ประสบภัยจากทุ่นระเบิดในจังหวัดสุรินทร์และสระแก้ว รวม 11 คน เป็นเงินจำนวน 33,000 บาท (840 ดอลลาร์สหรัฐฯ) และในปี 2545 มีนักเรียนหญิงได้รับทุน 10 คน และในปี 2547 จะขยายการให้ทุนไปยังจังหวัดจันทบุรี¹²¹

¹¹⁷ องค์การแฮติแคปอินเตอร์เนชั่นแนล-ประเทศไทย, รายงานประจำปี 2546, " มิถุนายน 2547, หน้า 12. รายงานนี้ระบุว่า กิจกรรมบางอย่างจัดโดยองค์กรพัฒนาเอกชน.

¹¹⁸ การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ จรัสกร หมั่นคิธรรม, สำนักงานคาทอลิกสงเคราะห์ผู้ประสบภัยและผู้ลี้ภัย, กรุงเทพฯ, 14 กุมภาพันธ์ และ 13 พฤษภาคม 2547; ข้อมูลตอบแบบสอบถาม, สุปราณี ตีระคา, เจ้าหน้าที่ภาคสนาม, สำนักงานคาทอลิกสงเคราะห์ผู้ประสบภัยและผู้ลี้ภัย, ธานีประเทศ, สระแก้ว, 28 มกราคม 2547; การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ จรัสกร หมั่นคิธรรม, สำนักงานคาทอลิกสงเคราะห์ผู้ประสบภัยและผู้ลี้ภัย, กรุงเทพฯ, 18 มีนาคม 2546; ข้อมูลตอบแบบสอบถาม, สุปราณี ตีระคา, เจ้าหน้าที่ภาคสนาม, สำนักงานคาทอลิกสงเคราะห์ผู้ประสบภัยและผู้ลี้ภัย, ธานีประเทศ, 28 ธันวาคม 2544.

¹¹⁹ ข้อมูลตอบแบบสอบถาม พันศรีศิริชัย ทวีพย์ศิริ, นายกสมาคม, สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย, นนทบุรี, 7 มกราคม 2547.

¹²⁰ การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ นายแพทย์ไพฑูริย์ จงเพื่อปริญญา, ฝ่ายออร์โธพีดิกส์, โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า, กรุงเทพฯ, 18 มิถุนายน 2547; รายงานโดย พันเอกศิริชัย ทวีพย์ศิริ, นายกสมาคม, สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย, การประชุมคณะกรรมการทำงานไทยรณรงค์เพื่อยุติทุ่นระเบิด ณ ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย, ปทุมธานี, 19 ธันวาคม 2546.

¹²¹ รายงานโดย ศิริเพ็ญ ลิมศิริกุล, ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาสงเคราะห์ผู้ลี้ภัย ประเทศไทย, กรุงเทพฯ, 20 พฤษภาคม 2547.

ในปี 2545 คณะทำงานไทยรณรงค์เพื่อยุติกับระเบิดได้จัดโครงการระยะเวลา 1 ปีที่จังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ โครงการนี้ประกอบด้วยให้ความช่วยเหลือผู้พิการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การเสริมสร้างความเข้มแข็ง การสร้างความตระหนักถึงภัยทุ่นระเบิด และจัดตั้งกองทุนกู้ยืมขนาดย่อม มีผู้ประสบภัยทุ่นระเบิดประมาณ 50 ครอบครัวที่ได้รับการช่วยเหลือจากโครงการ ฐานข้อมูลผู้รอดชีวิตจากภัยทุ่นระเบิด ซึ่งควรนำไปเสริมฐานข้อมูลผู้ประสบภัยของ ศพช. ยังไม่ได้จัดตั้งขึ้น เพราะขาดเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญ คณะทำงานฯ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลผู้รอดชีวิตจากภัยทุ่นระเบิดจำนวน 120 คน ซึ่งยังไม่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล¹²²

ผู้รอดชีวิตจากภัยทุ่นระเบิดจากพม่าที่แสวงหาความช่วยเหลือจากไทย ได้รับการดูแลทางการแพทย์จากโรงพยาบาลในค่ายผู้ลี้ภัย และโรงพยาบาลประจำอำเภอที่อยู่ติดชายแดนไทย-พม่า คือในเขตจังหวัดตาก เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน แม่สะเรียง กาญจนบุรี และราชบุรี ตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา โรงพยาบาลอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้ให้การรักษายาบาลแก่ผู้ประสบภัยทุ่นระเบิดชาวพม่าอย่างน้อย 316 คน กล่าวคือ 63 คนในปี 2546¹²³ 103 คนในปี 2545 จำนวน 84 คนในปี 2544 และ 66 คนในปี 2543¹²⁴ ในปี 2545 คณะกรรมการกาชาดสากลจัดตั้งโครงการ “War Wounded Program” ร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชน 3 องค์กร คือ Aide Medicale Internationale (AMI), International Rescue Committee (IRC) และ Malteser Germany (MHD) ซึ่งมีสถานพยาบาลในค่ายผู้ลี้ภัย โดยคณะกรรมการกาชาดสากล สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดูแลภายในโรงพยาบาลในไทยสำหรับผู้บาดเจ็บจากสงคราม¹²⁵

ชาวพม่าที่ประสบภัยทุ่นระเบิดในไทยต้องได้รับการรับรองให้เข้าพักพิงในค่ายผู้ลี้ภัยที่ได้รับการจัดตั้งก่อน จึงจะได้รับความช่วยเหลืออย่างเป็นทางการจากองค์การระหว่างประเทศ ตั้งแต่เดือนเมษายน 2544 เป็นต้นมา คลินิกแม่ดาวในไทยซึ่งให้การช่วยเหลือผู้ย้ายถิ่นชาวพม่าเป็นพิเศษ ได้เปิดแผนกขาเทียม ให้การ

¹²² คณะทำงานไทยรณรงค์เพื่อยุติกับระเบิด, “Summary End of Project Report to Canada Fund” (เอกสารสรุปรายงานผลการดำเนินโครงการต่อกองทุนแคนาดา) 23 ธันวาคม 2545.

¹²³ โทรสารจากคูมิรา ชมเห็นชอบ, ผู้จัดการงานด้านความพิการ, องค์การแฮนด์แคปอินเตอร์เนชันแนล-ประเทศไทย, 1 มีนาคม 2547.

¹²⁴ ข้อมูลจากโรงพยาบาลแม่สอดที่ส่งให้องค์การแฮนด์แคปอินเตอร์เนชันแนล-ประเทศไทย. สถิติและข้อมูลดังกล่าว ไม่ตรงกับที่ได้ให้กับ Landmine Monitor ในอีกก่อนหน้านี้

¹²⁵ จดหมายจากคณะผู้แทนระดับภูมิภาค คณะกรรมการกาชาดสากล, 27 กุมภาพันธ์ และ 19 เมษายน 2547; การสัมภาษณ์ Marcus Geisser, ผู้แทนคณะกรรมการกาชาดสากล, เชียงใหม่, 31 ธันวาคม 2545.

ช่วยเหลือกรณีฉุกเฉินในวงจำกัด และส่งต่อผู้บาดเจ็บไปรับการผ่าตัดที่โรงพยาบาลอำเภอแม่สอด ในปี 2546 คลินิกแม่ตาได้จัดสรรยาเทียมจำนวน 137 ข้าง (ร้อยละ 82 ของผู้รับ เป็นผู้ประสบภัยจากทุ่นระเบิด) และในปี 2545 จัดสรรจำนวน 150 ข้าง (ร้อยละ 74 เป็นผู้ประสบภัยจากทุ่นระเบิด)¹²⁶ ในเดือนมีนาคม 2545-มีนาคม 2546 คลินิกแม่ตาได้จัดการอบรมการผลิตยาเทียมแก่ผู้พิการจากทุ่นระเบิดชาวฉาน 3 คน ภายในคลินิก ปัจจุบัน ทั้งสามคนได้ให้บริการด้านยาเทียมแก่ผู้พิการในรัฐฉาน โครงการยาเทียมของคลินิกแม่ตาได้รับการสนับสนุนจาก Help Without Frontiers (Italy) ในปี 2546 และ Clear Path International และ Bainbridge Island Rotary Club ในปี 2545¹²⁷ และคลินิกยังได้จัดการฝึกอาชีพเย็บผ้าแก่คนพิการด้วย โดยผู้ฝึกสอน 3 คนเป็นผู้รอดชีวิตจากทุ่นระเบิด ในเดือนสิงหาคม 2546 Clear Path International ได้สนับสนุนการจัดตั้งโรงผลิตยาเทียมที่ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งบริหารงานโดยผู้รอดชีวิตจากทุ่นระเบิด ผู้รับผลประโยชน์จำนวน 43 คนจาก 44 คน เป็นผู้ประสบภัยจากทุ่นระเบิดจากรัฐฉาน ประเทศพม่า¹²⁸

องค์การแฮนด์แคปอินเตอร์เนชันแนล-ประเทศไทย ดำเนินโครงการ “สร้างความเข้มแข็งของระบบและกลไกการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากทุ่นระเบิดในประเทศไทย” ระหว่างเดือนกรกฎาคม-ตุลาคม 2545 องค์ประกอบสำคัญของโครงการได้แก่ การสัมมนาระดับชาติเรื่อง “รูปแบบการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากทุ่นระเบิดแบบครบวงจร (ประสบการณ์จากจังหวัดจันทบุรี)” ในกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2546 ซึ่งมีผู้เข้าร่วมจำนวน 90 คนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงผู้รอดชีวิตจากทุ่นระเบิด รูปแบบการช่วยเหลือเหยื่อทุ่นระเบิดแบบครบวงจรซึ่งเป็นผลจากการสัมมนาครั้งนี้ ได้รับการนำเสนอต่อผู้บริหารนโยบายในกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทุนสนับสนุนโครงการดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของทุนที่รัฐบาลญี่ปุ่นจัดสรรให้ ศพช. ผ่านทางโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติในปี 2544¹²⁹ การดำเนินโครงการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากการสัมมนาระดับภูมิภาคในหัวข้อการ

¹²⁶ แผนกยาเทียมและการฟื้นฟูของสถานพยาบาลแม่ตา, “รายงานกิจกรรมประจำปี 2546,” การสัมภาษณ์ Dr. Cynthia Maung, ผู้อำนวยการสถานพยาบาลแม่ตา, แม่สอด, 21 มีนาคม 2546.

¹²⁷ การประชุมกับ Dr. Cynthia Maung, สถานพยาบาลแม่ตา, 20 พฤษภาคม 2547 และ 21 มีนาคม 2546.

¹²⁸ การสัมภาษณ์ ผู้ประสานงานโครงการยาเทียม, ตำบลเปียงหลวง, อำเภอเวียงแหง, เชียงใหม่, 22 มกราคม 2547.

¹²⁹ องค์การแฮนด์แคปอินเตอร์เนชันแนล-ประเทศไทย, สรุปรายงานโครงการ “สร้างความเข้มแข็งของระบบและกลไกการช่วยเหลือเหยื่อทุ่นระเบิดในไทย,” 27 กุมภาพันธ์ 2546.

ช่วยเหลือผู้ประสบภัยทุพพลภาพ ที่จัดขึ้นในกรุงเทพฯ ในเดือนพฤศจิกายน 2544

ไทยยังไม่ได้จัดทำแผนปฏิบัติการสำหรับการช่วยเหลือผู้รอดชีวิตจากภัยทุพพลภาพในระดับชาติ ตามข้อเสนอแนะของการสัมมนาในระดับภูมิภาค

ไทยได้ส่งมอบแบบฟอร์ม J ซึ่งเป็นการรายงานโดยสมัครใจเกี่ยวกับกิจกรรมการช่วยเหลือผู้รอดชีวิตจากภัยทุพพลภาพของไทยในปี 2545 และ 2546 แบบประกอบเอกสารรายงานความโปร่งใสตามมาตรา 7 ของอนุสัญญา

ในเดือนกันยายน 2547 ดร. สุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย ได้ประกาศแผนจัดตั้งศูนย์เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ประสบภัยจากทุพพลภาพในระดับโลก โดยธนาคารโลกจะเป็นผู้สนับสนุน ศูนย์ดังกล่าวจะให้บริการด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านร่างกาย การช่วยเหลือด้านจิตใจ และการอบรมอาชีพเพื่อช่วยให้ผู้ประสบภัยสามารถกลับคืนสู่สังคมได้¹³⁰

นโยบายและการปฏิบัติด้านคนพิการ

ผู้รอดชีวิตจากภัยทุพพลภาพ ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ภายใต้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการไทยปี 2534 ซึ่งประกาศใช้เมื่อปี 2537 ซึ่งระบุว่าคนพิการมีสิทธิ “ได้รับการบริการด้านสวัสดิการสังคม การพัฒนา และการฟื้นฟูสมรรถภาพ”¹³¹ อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าเสียดายว่า ผู้รอดชีวิตจากภัยทุพพลภาพจำนวนมากไม่ได้รับสิทธินี้เนื่องจากรายละเอียดของกฎหมายเคร่งครัดเกินไป จนทำให้ผู้รอดชีวิตจากภัยทุพพลภาพไม่เข้าข่ายได้รับการสวัสดิการดังกล่าว กฎหมายยังได้ระบุว่า ผู้พิการจะต้องได้รับ “ความช่วยเหลือและคำแนะนำในเรื่องการฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพทางกายภาพ” อย่างไรก็ตาม เนื่องจากงบประมาณที่ไม่เพียงพอและเงื่อนไขทางด้านเศรษฐกิจ เงื่อนไขต่าง ๆ ในด้านการจัดสรรทุนตามกฎหมายจึงยังไม่เกิดขึ้น การบังคับใช้กฎหมายยังขาดความต่อเนื่อง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเป็นประธานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ¹³²

ในเดือนมกราคม 2547 กรมประชาสัมพันธ์ได้ก่อตั้ง “คณะทำงานกำหนดแผนยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์เพื่อคนพิการ” ขึ้นเพื่อกำหนดแผนยุทธศาสตร์เพื่อการ

¹³⁰ “ไทยวางแผนเป็นศูนย์กลางของโลกในการฟื้นฟูสมรรถภาพเหยื่อทุพพลภาพ,” *บริการข่าวไทย*, 22 กันยายน 2547.

¹³¹ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการไทย, 2534, มาตรา 15 ตอน 1 และ 3, มาตรา 17 ตอน 1 และ 2, มาตรา 18.

¹³² องค์การเอ็นดีแคปอินเตอร์เนชันแนล-ประเทศไทย, “รายงานโลก 2545,” สิงหาคม 2545, หน้า 246.

ช่วยเหลือคนพิการ¹³³

ในปี 2546 กรุงเทพฯ ได้เป็นสถานที่จัดการประชุมระดับภูมิภาคเพื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของผู้พิการหลายครั้ง รวมถึงการประชุมของผู้เชี่ยวชาญด้านผู้พิการระหว่างวันที่ 2-4 มิถุนายน 2546 การประชุมเชิงปฏิบัติการระดับภูมิภาค ในวันที่ 14-17 ตุลาคม 2546 และการประชุมเชิงปฏิบัติการที่จัดขึ้น 2 ครั้งเรื่องสตรีและความพิการ โดยคณะกรรมการสิทธิการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (UNESCAP) ให้การสนับสนุนการจัดในระหว่างวันที่ 18-22 สิงหาคม 2546 และ 13 ตุลาคม 2546¹³⁴

ระหว่างวันที่ 24 กุมภาพันธ์-11 มีนาคม 2546 รัฐบาลไทย UNESCAP และศูนย์พัฒนาด้านความพิการแห่งเอเชียแปซิฟิก ได้ร่วมกันจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการให้กับเจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านคนพิการในประเทศที่กำลังพัฒนา เพื่อให้สามารถปรับปรุงการเข้าถึงบริการต่าง ๆ

ในเดือนเมษายน 2546 ศพช. และคณะทำงานไทยรณรงค์เพื่อยุติทุพพิกัด ได้จัดโครงการขี่จักรยานจากกรุงเทพฯ ถึงจังหวัดลพบุรีเป็นระยะทาง 160 กิโลเมตร โดยมีผู้ประสพภัยจากทุพพิกัดเข้าร่วม 35 คน¹³⁵

ในวันที่ 23 พฤศจิกายน 2546 สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย โดยการสนับสนุนจากคณะทำงานไทยรณรงค์เพื่อยุติทุพพิกัด และองค์กรต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานด้านคนพิการ ได้จัดงาน “Bangkok City Handi-Marathon” ครั้งที่ 9 ขึ้นที่สวนวชิรเบญจทัศ (สวนรถไฟ) ในงานนี้มีคนพิการเข้าร่วมกว่า 350 คนจากทั่วประเทศ รวมทั้งผู้ประสพภัยจากทุพพิกัด 22 คนจากจังหวัดจันทบุรี บุรีรัมย์ สระแก้ว และสุรินทร์ ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการแข่งขันกรีฑา การประกวดนิทรรศการต่าง ๆ การแสดงดนตรีและขับร้องเพลง¹³⁶

ในเดือนพฤษภาคม 2545 คณะกรรมการระดับชาติที่ดูแลนโยบายด้านสุขภาพคนพิการ ได้มอบหมายให้ศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ เป็นหน่วยหลักในการดำเนินการช่วยเหลือและดูแลด้านการแพทย์แก่คนพิการ¹³⁷

¹³³ มูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย, จดหมายข่าว, มกราคม 2547, หน้า 9.

¹³⁴ คูรายละเอียดที่ www.worldenable.net/bangkok2003; และ www.worldenable.net/beijing2003, เข้าถึงเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2547.

¹³⁵ รายงานความโปร่งใสตามมาตรา 7, แบบฟอร์ม J, เมษายน 2547.

¹³⁶ มูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย, จดหมายข่าว, ธันวาคม 2546, หน้า 6; ICBL Landmine Update #12 (ข้อมูลความเคลื่อนไหวงานรณรงค์ ฉบับที่ 12 ขององค์กรสากลรณรงค์เพื่อยุติทุพพิกัด), กุมภาพันธ์ 2547, หน้า 6.

¹³⁷ สถานคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย, จดหมายข่าว, กรกฎาคม-สิงหาคม 2545, หน้า 12.

ในเดือนพฤศจิกายน 2545 สมาคมคนพิการทางการเคลื่อนไหว (สพค.) ได้ขึ้นทะเบียนเป็นองค์กรการกุศลที่ไม่แสวงหากำไร องค์กรนี้ได้ดำเนินกิจกรรมเป็นตัวแทนของคนพิการ โดยส่งเสริมด้านการศึกษา อาชีพ การฟื้นฟูสมรรถภาพและประสานงานกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับคนพิการทั้งในชนบทและในเมือง สพค. ยังได้ให้ความรู้แก่สาธารณะชนถึงเรื่องราวของคนพิการและประสานงานกับองค์กรคนพิการอื่น ๆ ทั้งระดับจังหวัดและระดับชาติ¹³⁸

ผู้ประสพภัยจากทุ่นระเบิดชาวไทย 4 คนได้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมผู้นำ “Raising the Voices” ซึ่งจัดขึ้นในระหว่างการประชุมระหว่างสมัยประชุมรัฐภาคีในเดือนกุมภาพันธ์ 2546 ที่นครเจนีวา (ประเทศสวิตเซอร์แลนด์) และได้เข้าร่วมการประชุมรัฐภาคีครั้งที่ 5 ในเดือนกันยายน 2546 ที่ กรุงเทพฯ นอกจากนี้ ทั้ง 4 คนยังได้ช่วยรวบรวมข้อมูลผู้ประสพภัยและผู้รอดชีวิตจากภัยทุ่นระเบิดในรายงานสถานการณ์ทุ่นระเบิดของไทย (Landmine Monitor) ด้วย

¹³⁸ จดหมายจากพันตรีศิริชัย ทรัพย์ศิริ, นายกสมาคม, สมาคมคนพิการทางการเคลื่อนไหว, 21 มกราคม 2546.

คณะกรรมการไทย เพื่อ
รณรงค์ ยุติ
กัประเบิด